

KINNITATUD
Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsi
üldkoosoleku
..... 2018
otsusega

MAJANDUSAASTA ARUANNE 2017

Ärinimi:	Lennuliiklusteeninduse Aktsiaselts
Äriregistri kood:	10341618
Aruandeperiood:	01.01.2017 – 31.12.2017
Aadress:	Kanali põik 3 Rae küla, Rae vald Harjumaa 10112
Telefon:	+372 625 8230
Faks:	+372 625 8200
Elektronpost:	eans@eans.ee
Kodulehekülg:	www.eans.ee
Põhitegevusala:	aeronavigatsiooniteenuste osutamine

Tanel Rautits
Juhatuse esimees

Mati Tarlap
Juhatuse liige

Üllar Salumäe
Juhatuse liige

Sisukord

Sisukord	2
Info ettevõtte kohta.....	3
Tegevusaruanne	4
Sissejuhatus	4
Majandustulemused	6
Olulisemad tegevused ja sündmused.....	7
Lennuohutus ja kvaliteet	12
Personal.....	14
Tulemuslikkuse kava ja hinnad	16
Majanduslik lisaväärtus	18
Hea ühingujuhtimise tava aruanne	19
Raamatupidamise aastaaruanne	23
Finantsseisundi aruanne	23
Koondkasumiaruanne	24
Rahavoogude aruanne.....	25
Omakapitali muutuste aruanne	26
Raamatupidamise aastaaruande lisad	27
LISA 1. Aastaaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtted ja hindamisalused	27
LISA 2. Raha ja raha ekvivalendid	35
LISA 3. Finantsinstrumendid	35
LISA 4. Nõuded ostjate vastu.....	36
LISA 5. Muud nõuded ja ettemaksud	36
LISA 6. Põhivara	37
LISA 7. Võlakohustused.....	38
LISA 8. Võlad töövõtjatele.....	40
LISA 9. Muud lühiajalised kohustused	41
LISA 10. Omakapital	41
LISA 11. Müügitulu põhitegevusest.....	42
LISA 12. Tööjõukulud	42
LISA 13. Kaubad, toore, materjal ja teenused.....	42
LISA 14. Mitmesugused tegevuskulud	43
LISA 15. Tulumaks	43
LISA 17. Rent	44
LISA 18. Tehingud seotud osapooltega	44
LISA 19. Olulised raamatupidamishinnangud	45
LISA 20. Finantsriskide juhtimine.....	46
LISA 21. Negatiivne käibekapital	48
Sõltumatu vandeaudiitori aruanne	49
Juhatuse ja nõukogu kinnitus majandusaasta aruandele	52
Kasumi jaotamise ettepanek.....	53

Info ettevõtte kohta

Ärinimi:	Lennuliiklusteeninduse Aktsiaselts	
Address:	Kanali põik 3, Rae küla, Rae vald Harjumaa 10112	
Asukohamaa:	Eesti Vabariik	
Telefon:	+372 625 8230	
Faks:	+372 625 8200	
Elektronpost:	eans@eans.ee	
Interneti kodulehekülg:	www.eans.ee	
Äriregistri kood:	10341618	
Käibemaksukohuslase regis- treerimisnumber:	EE100339639	
Põhitegevusala:	Aeronavigatsiooniteenuse osutamine	
Eesti majanduse tegevus- salade klassifikaatori kood:	52239 - muud õhutransporti teenindavad tegevusalad	
Majandusaasta:	1. jaanuar – 31. detsember	
Juhatus:	Tanel Rautits Mati Tarlap Üllar Salumäe	juhatuse esimees juhatuse liige juhatuse liige
Nõukogu:	Viljar Arakas Riina Varts Kaupo Raag Ando Leppiman	nõukogu esimees nõukogu liige nõukogu liige nõukogu liige
Auditikomitee:	Kaupo Raag Priit Rifk Andres Uusma	komitee esimees komitee liige komitee liige
Omanik:	Eesti Vabariik (100%)	
Aktsiate valitseja:	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	
Audiitor:	AS PricewaterhouseCoopers	

Tegevusaruanne

Lennuliiklusteeninduse Aktsiaselts osutab oma klientidele ohutut, kvaliteetset ja keskkonnasõbralikku, rahvusvaheliselt konkurentsivõimelist ning dünaamiliselt arenevat aeronavigatsiooniteenust ning toetab rahvusliku kaitse vajadusi õhuruumi suveräänsuse tagamisel.

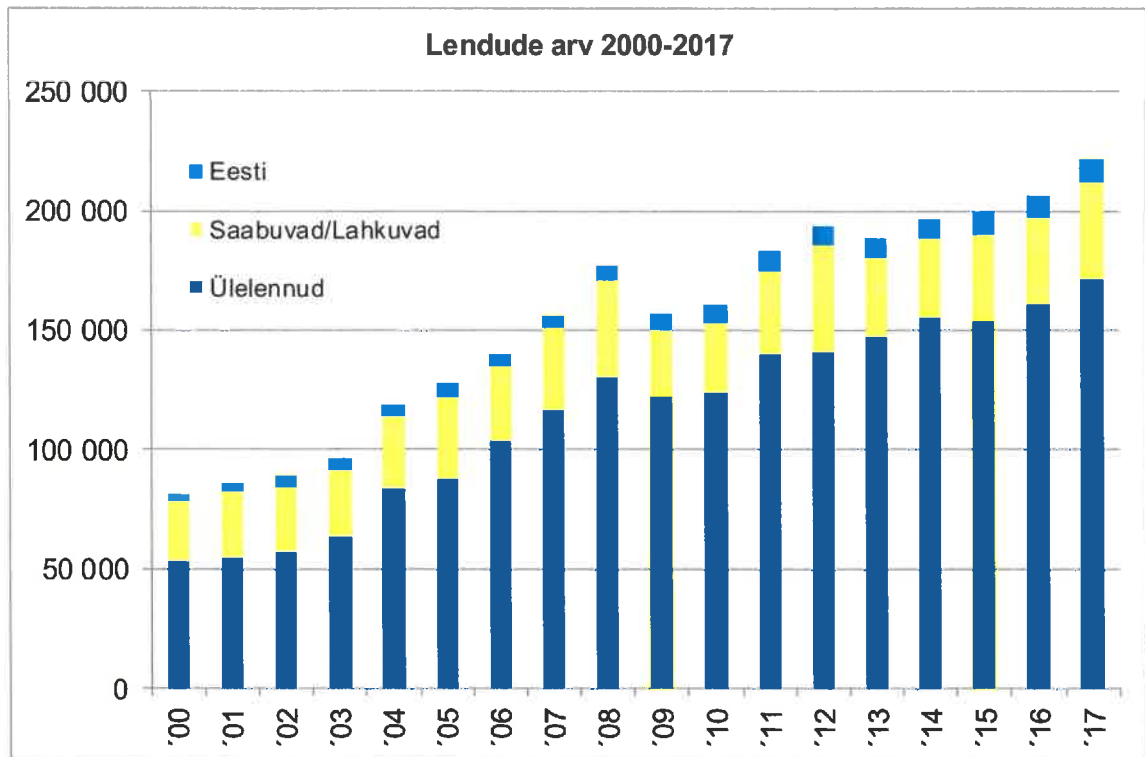
Sissejuhatus

Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsi (edaspidi: EANS või aktsiaselts) kõige olulisemaks eesmärgiks on aeronavigatsiooniteenuse osutamine. Selle tagamiseks korraldab juhatus ettevõtte majandustegevust kolme tähtsama huvigrupi peamisi ootusi silmas pidades:

- klientidele on oluline saada kvaliteetset (sh ohutut), sujuvat ja paindlikku aeronavigatsiooniteenust mõistliku hinnaga;
- omanikule on tähtis ettevõtte pikaajaline ja kasumlik toimimine, tagades nõutud omakapitali tootlikkuse;
- personali huvi on saada oma pädevuse hoidmiseks ja kvalifikatsiooni tõstmiseks vajalikku koolitust ning töö eest väärikat tasu.

2017. aasta oli tugeva kasvu aasta. Lendude arv kokku suurenes 7,3%. 2015. aastal esmakordselt kahesaja tuhande lennu piiri ületanud lendude koguarv suurenes 2017. aastal 221 575 lennuni. 2017. aastal toimus oluline kasv ülelendava liikluse osas, mille kogumaht oli 170 955 lendu, kasvades 10 373 lennu võrra, mis on +6,5% võrreldes 2016. aastaga. Tallinna lennujaamas opereerinud lendude arv kasvas veelgi intensiivsemalt, mis on +10,5%. Kohalike lendude arv aga kasvas 738 lennu võrra ehk 8,4%.

Suurimad kliendid lendude arvu poolest 2017. aastal olid ülelendude osas Finnair lennuoperaator (23% ülelendude koguarvust), millele järgnesid Rossiya Airlines (7,5%) ja Deutsche Lufthansa (6,1%). Eesti lennuväljade osas LOT-Polskie Linie (koostöös Eesti lennufirmaga Nordica), Air Baltic ja Finnair - sooritasid vastavalt 28%, 15% ja 13% lendude koguarvust.

2017. aasta oli aktsiaseltsile juubeliaasta, nimelt täitus 20 aastat aktsiaseltsina tegutsemist. Sellega seoses võtsime kasutusele juubelisümboolika ja viisime läbi mitmeid üritusi tavapärasemast pidulikumas vormis. Tegemist oli ka Eesti Euroopa Liidu eesistumise aastaga, millega seoses toimus Eestis mitmeid olulisi rahvusvahelisi lennundusüritusi, mille korraldamises ja läbiviimises osalesime ja kus EANS ennast ka tutvustas. Osalesime ICAO regionaalne ohutuse haldamise sümposiumi (ICAO Regional Safety Management Symposium), SESAR JU ja Euroopa Digitaliseerimisega jt seotud ürituste korraldamises.

2017. aastal allkirjastati uus kolmeaastane kollektiivleping lennujuhtide assotsiatsiooniga (ESTATCA).

2017. aastal on olulisel kohal olnud ka koostöö AS-iga Tallinna Lennujaam. Renoveerimisprojekt, millega kaasnes lennuraja pikendamine ning sellega kaasnenud seadmete ümberpaigutamine, olid igapäevaseks väljakutseks meie inimestele. 2015. aasta lõpus alustatud projektiga lõppes edukalt 2017. aasta novembris.

2017. aastal 1. aprillil liitusime EUROCONTROL-i arveldussüsteemiga CRCO, millega lõppes 2014. aastal alanud Eesti EUROCONTROL-iga liitumine.

Sel aastal alustasime ka lennujuhtimiskeskuse uue administratiivhoone ja tehnilise ruumi ehitamist. Ehitus ja rekonstrueerimisprojekt kestab suurema osa 2018. aastast.

Esmakordselt osalesime CANSO ohutusalases auditis (SEANS), olles esimene lennuliiklusteenindus Euroopas, kes sarnases auditis osaleb.

Liitusime pere- ja töötajasõbraliku märgise programmiga. Märgis on meile vajalik, et olla tööturul atraktiivne tööandja ning teadvustada oma töötajatele ettevõtte head keskkonda.

Märgise saamiseks tuleb meil läbida pikaajaline programm, mille käigus hinnatakse ja konsulteeritakse tööandjaid peresõbralike võimaluste loomisel, peresõbraliku tööandja märgise programm kestab 1,5-3 aastat.

Suve hakul läksime üle kvaliteedijuhtimissüsteemi uue standardi versiooni nõuetele ISO9001:2015.

EANS-i Tallinna lennujuhtimiskeskuse hoone määrati C-kategooria riigikaitseobjektiks, kuna objekt on seotud riigi funktsioneerimise seisukohast olulise teenuse osutamisega ning see hoiab üleval tugiteenust transpordi valdkonnas. Aasta jooksul viisime ennast vastavusse esitatud nõuetega.

Järgnevalt anname täpsema ülevaate olulisematest tegevustest ja sündmustest, mis 2017. aastal toimusid.

Majandustulemused

Finantsnäitajad 2016-2017

<i>eurodes</i>	2017	2016
Müügitulu	26 427 112	27 082 472
Käibe muutus	-2,4%	1,0%
EBITDA	11 478 543	13 839 721
Ärikasum	8 359 244	11 192 697
Maksueelne kasum	8 269 682	11 002 488
Puhaskasum	6 197 682	8 288 238
Puhaskasumi muutus	-25%	-24%
Müügitulu töötaja kohta	136 222	141 793
EBITDA marginal	43%	51%
Maksueelse kasumi marginal	31%	41%
Puhasrentaablus	23%	31%
Omakapitali osakaal	52%	63%
Omakapitali rentaablus (ROE)	36%	42%
Varade tootlus (ROA)	21%	27%
Maksevõime kordaja	0,9	1,3
Võlakordaja	0,5	0,4
Keskmine töötajate arv	194	191

EBITDA	= kasum enne finantstulusid ja -kulusid ning amortisatsiooni
EBITDA marginaal	= EBITDA / müügitulu * 100%
Maksueelse kasumi marginaal	= maksueelne kasum / müügitulu * 100%
Puhasrentaablus	= puhaskasum / müügitulu * 100%
Müügitulu töötaja kohta	= müügitulu / keskmine töötajate arv
Omakapitali osakaal	= omakapital / bilansimaht * 100%
Omakapitali tootlus (ROE)	= puhaskasum / keskmine omakapital * 100%
Varade tootlus (ROA)	= puhaskasum / keskmine varade maht * 100%
Maksevõime kordaja	= käibevarad / lühiajalised kohustused
Võlakordaja	= kohustused kokku / bilansimaht

EANS-i 2017. aasta müügitulu oli 26,4 miljonit eurot (2016: 27,1 miljonit eurot), kahanedes aastaga 2,4% võrra. Müügitulu kahanemise põhjuseks on marsruudi navigatsiooniteenuse

tasumäära korrigeerimine allapoole 7,3 % võrra vastavalt kehtestatud hinnamäärusele. Ärikulud kasvasid 15%, ulatudes 18,6 miljoni euroni (2016: 16,3 miljonit). Peamisteks mõjutajateks kulude kasvul olid põhivara amortisatsioonikulude kasv tulenevalt vara kasuliku eluea ümberhindlusest ning lisandunud investeringutest ja tööjõukulude kasv, vastavalt 18% ja 10%. Olenemata eelnimetatud kulude kasvust teeniti 2017. aastal ärikasumina 8,4 miljonit eurot (2016: 11,2 miljonit).

EANS-i varade maht 31. detsembri 2017 seisuga oli 31,2 miljonit eurot (2016: 29,2 miljonit eurot), ületades sellega 2016. aasta lõpu bilansimahtu 6,8%

Olulisemad tegevused ja sündmused

Sidetehnilise toe osutamine

Kvaliteetne sidetehniline teenus (tehniline tugi) koosneb sertifitseeritud side-, navigatsiooni- ja seireteenindusest, mida osutab Euroopa Lennunavigatsiooni Ohutuse Organisatsioon (EUROCONTROL) ohutusnõuetele (ESARR 5) vastavaid pädevusi omav tehniline personal. Tehnilise toe kvaliteedi all mõeldakse teenuse kõrget kättesaadavust (süsteemide tööseisundi katkematu jälgimine ja muudatustele operatiivne reageerimine, tegevuste salvestamine), andmete varundamist ning informatsiooni kõrge turvalisuse tagamist. Osutatav sidetehniline teenus baseerub kaasaegsel tehnoloogial ja tihedal koostööl partneritega ning on üles ehitatud majanduslikku efektiivsust tagavatele äriprotsessidel.

Infrastruktuuri tehtavad investeeringud olid suunatud:

- ohutuse ning süsteemide ja informatsiooni turvalisuse suurendamisele;
- taristu uuendamisele;
- uute tehnoloogiate rakendamisele;
- koostöö harmoniseerimisele lennundussektoris (lennujaamad, Kaitsevägi, NEFAB ja teised naaberlennujuhtimisüksused);
- aktsiaseltsi äriprotsesside efektiivsemaks muutmisele.

Saadi valmis ja anti käiku mitmed tarkvaralised keskkonnad (näiteks arendus- ja muudatuste haldamine jaanuaris 2018, varade ja raportite haldamine 2017 lõpus). Sellega anti kasutajatele suuremad võimalused informatsiooni efektiivsemaks haldamiseks ning tugitegevuste tõhusamaks planeerimiseks.

2018-2019. aastatel jätkuvad investeeringud lennujuhtimissüsteemidesse. Täielikule uuendamisele läheb navigatsiooniseadmete (VOR/DME) infrastruktuur. Andmevahetuvõrkude ja kommunikatsioonitaristu uuendamise ja ühildamise ulatus selgub 2018. aasta suveks, sõltuvalt FINEST programmi eesmärkidest.

Õhuväega tehakse koostööd, et saada primaarradari informatsioon Tallinna lennujuhtimiskeskusse. Spetsiifilise turvaseade hankimine koostöös Kaitseministeeriumiga on jõudnud faasi kus pakkumine on tehtud ja küsimus on lepingute vormistamise taga. Uuendatud seireteenus peab vastama SPI rakendusmääruses (Euroopa Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 1207/2011, 22. november 2011, milles sätestatakse ühtse Euroopa taeva seire toimivuse ja koostalitlusvõime nõuded) esitatud nõuetele.

Tallinna lennuvälja rekonstrueerimise käigus laiendatati ja uuendati maaliikluse multilateatsiooni süsteemi (MLAT). Seoses angaaride ehituse ja lennuraja pikendamisega on tekkinud vajadus laiendada maaliikluse seirepildi ulatust, mille jaoks on eelarvesse planeeritud teine SMR radar.

Tänapäevaste lennujuhtimissüsteemide baseerumine laivõrkude andmevahetusel on kutsunud esile vajaduse tõsisemalt tegeleda küberturvalisuse suurendamisega. 2016. aastal osaleti riigi poolt korraldatud õppustel ning jätkatakse kaitsemeetmete ja juhenddokumentide väljatöötamist, projekteerimisele läheb aktsiaseltsi ATM laivõrk.

2016. aasta lõpus taasalustati DLS (maa-õhk andmevahetus) ja 8,33kHz laiuse raadioside kanalisammu projektidega, mille tähtajad on vastavalt veebruar 2018 ja detsember 2019. a (Eesti sai pikenduse 1 aasta). Projektide ulatus ja tähtaeg on paika pandud Euroopa Komisjoni rakendusmäärustega 29/2009 ja 1079/2012.

Suurimad sidetehnilised investeeringud 2017:

- kasutusele võetud:
  - o lennujuhtimissüsteemi EUROCAT/Topsky tarkvara IBB1;
  - o AIS-EE testplatvorm;
  - o ARTAS trækker;
  - o reserv lennujuhtimissüsteem tarkvara uuendus.
- lõpetamata:
  - o lennujuhtimissüsteemi EUROCAT/Topsky tarkvara IBB2;
  - o DLS operaatorite võrkudega liitumine;
  - o Tartu irdtorni prototüüp.

Aeronavigatsiooniteabe teenuse osutamine

Aeronavigatsiooniteabe teenuse eesmärgiks on ohutuks, kvaliteetseks ja regulaarseks lennuliikluseks vajaliku info (aeronavigatsiooniteabe ja -andmete) kogumine ja edastamine. Nõuetekohase kvaliteediga ja õigeaegsed aeronavigatsioonilised andmed ja -teave on vajalikud, et tagada ohutu lennuliiklus.

Erinevad projektid toetavad üleminekut aeronavigatsiooniteabe teeninduselt aeronavigatsiooniteabe korraldusele, mis tähendab üleminekut tootepõhiselt teenuselt aeronavigatsiooniteabe haldamisele digitaalse andmevahetuse teel. Üleminekule esitatavad nõuded tulenevad Euroopa Komisjoni määrusest nr 73/2010 ning millega kehtestatakse ühtse Euroopa taeva (SES) aeronavigatsiooniliste andmete ja aeronavigatsiooniteabe kvaliteedinõuded, nõuded andmete jälgitavusele ja nõuded pädeva personali olemasolule.

2017. aastal viidi lõpuni EST-AIM projekti faas I raames töövoogude süsteemi (WFM - Workflow Management) ja elektroonsete sisendvormide - eIF (Electronic Input Form) arendamine, testimine ja koolitus. Lisaks hõlmas projekt olemasolevate süsteemide (CADAS-AIMDB – lennuinfo andebaas, CADAS-EPS – eAIP süsteem, CADAS-ATS- lennuplaanide töötlemise süsteem) uuendusi ja koolitusi. EST-AIM faas I projektide juurutus toimub 2018-2019. aasta jooksul, kaasates etapiviisiliselt erinevaid aeronavigatsiooniliste andmete koostajaid.

2018 jätkub projekti EST-AIM faas II, kus arendatakse välja süsteem üleminekul digitaalsele NOTAM-le ning lennuinfo andebaasile geoinfo lisafunktsionaalsus - GIS Viewer.

Kasutusele võetud uus lennuprotseduuridisaini tarkvara (IDS FPDAM) võimaldas välja töötada uued GNSS-il põhinevad instrumentaallähenedamisprotseduure – NPA (LNAV), APV/Baro-VNAV (LNAV/VNAV), APV SBAS (LPV) 2017. aastal Kuressaare lennujaamas. 2018. aasta jooksul töötame välja sama tüüpi protseduurid Tallinna lennujaamale.

Lennuameti poolt meile antud lennuprotseduuride väljatöötaja sertifikaat tagas 2017. aastal jätkuva koostöö LGS-ga (Latvijas Gaisa Satiksmes) lennuprotseduuride valideerimisel. LGS tellis EANS-lt Liepaja ja Riia lennujaama protseduuride valideerimise teenust.

Tsiviil-sõjaline koostöö

Seoses poliitilise olukorraga nii maailmas kui Eestis on kaitseväge poolt korraldatavate militaarõppuste maht olnud pidevas kasvutrendis. Erandiks ei olnud siin ka 2017. aasta. 2017. aasta teise poolaasta jooksul lepiti kokku suurte „õhk-õhk“ tüüpi harjutusteks mõeldud alade loomise kontseptsioonis ja asuti Lennuameti ja MKM eestvedamisel uuendama vastavaid regulatsioone. Negatiivse poole pealt tasub ära märkida, et kahjuks kaasnes militaarlennutegevuse kasvuga ka selle otsene mõju lennuohutusnäitajatele. Augustis ja septembris toimunud Vene Föderatsiooni suurõppuse „Zapad 2017“ ajal kasvas hüppeliselt ka neutraalvete kohal toimunud militaarlennutegevus.

Kliendid

Meie klientideks on kõik Eesti territooriumi ja Tallinna lennuinfopiirkonnas avamere kohal oleva õhuruumi kasutajad, kes vajavad aeronavigatsioonilist informatsiooni ja/või lennuliikluse juhtimise teenust.

Lennundus on keerukas ja rangelt reguleeritud valdkond, mistõttu on siin tegutsevad ettevõtted, sealhulgas operaatorid, seadnud kõrged standardid endale ja nõuavad sama taset ka oma partneritelt. Meie eesmärk on nende ootustele vastata ja tagasisidet arvestades usume, et oleme õigel teel.

Peamisteks meie teenuse kasutajateks on lennufirmad ehk lennuoperaatorid, kelle õhusõidukid kasutavad sihtkohana Eesti lennuvälju või läbivad Eesti õhuruumi. Lisaks neile on aga veel erinevaid huvitava tegevusalaga kliente. Teenuse kõrge kvaliteet ja kättesaadavus on võrdselt garanteeritud neile kõigile.

Meie kliendid on meile väga olulised – see on põhimõte, mille poole püüdleme igal sammul. Kutsume oma kliente dialoogile ja koostööle, kujundame oma teenust kliendisõbralikumaks nii kiiresti ja paindlikult, kui regulatsioonide rohkuses vähegi võimalik on, ning oma arendustes lähtume klientide huvidest.

Meil on võimalik anda oma panus sellesse, et Eesti muutuks maailma lennufirmadele sihtkohana ja võimaliku osana nende marsruudist üle Euroopa lendamisel veel atraktiivsemaks, mille poole ka püüdleme. Sellist eesmärki saame täita ainult koostöös erinevate lennunduse osapoolte, sh Eesti lennuväljadega ja meie klientidega. Selleks tutvustame neile meie pakutavaid võimalusi ning planeerime oma arendustegevusi nende vajadustest lähtuvalt.

Kliendisuhete juhtimine on seoses mahukate arendusvajaduste ja kulude kontrolli all hoidmisega muutumas aina olulisemaks, sest ainult läbi selle saame me teada, kes on meie kliendid ja mis on neile oluline. Igal aastal korraldame kohalikele klientidele meie tegevusi ja arenguplaane tutvustava kliendipäeva, mis toob enamasti kokku huvilisi igast lennundusvaldkonnast üle Eesti ja annab meile läbi vahetu suhtlemise väärtuslikku teavet klientide vajaduste ja arengute kohta.

2017. aastal toimunud kliendipäeval anti ülevaade FINEST-i programmi olemusest, 8,33kHz laiuse raadioside kanalisammuga raadiosageduste kasutuselevõtu progressist, ülevaate

suurematest muudatustest süsteemides ning Tartu lennuväljale radarlennujuhtimisteenuse loomisest.

Sünnipäeva sümboolika - EANS

2017. aastal liikusime edasi visuaalse identiteedi ühtlustamisega ja võtsime kasutusele 20. juubeliaasta logo ja muu sümboolika. Antud temaatikat kasutame 2 aastat, st ka 2018. aastal. Kasutusele võeti ka EANS-i tunnuslause "Teejuht Eesti taevas - Your Guide in Estonian Sky".

Panustamine ühiskonda

Olles ise edukas, on võimalik jagada oma rahalisi võimalusi mitmesuguste projektide korraldamiseks ja elluviimiseks.

- Soovime kaasa aidata Eesti lennundusharidusele ja seda edendada, seega oleme ettevõtetstipendiumitega järjepidevalt toetanud üliõpilaste õpinguid läbi Tartu Kultuurkapitali poolt hallatava Eesti Lennuakadeemia toetusfondi;
- Motiveerimaks Tallinna Tehnikaülikooli infotehnoloogia teaduskonna automaatikainstituudi magistriõppe üliõpilasi on EANS toetanud neist edukamaid täiendava stipendiumiga;
- Läbi aastate oleme rahaliselt toetanud SA Tartu Lennundusmuuseumi Eesti Lennunduspäevade ja MTÜ Eesti Langevarjklubi Parasummeri korraldamisel.

Ettevõtte nõukogu jaotab sponsorluseks ettenähtud vahendeid taotlejatele vastavalt selleks välja töötatud korrale.

Oleme osa ühinevast Euroopast

2015. aasta jooksul töötas EANS Euroopa Komisjoni poolt initsieeritud „Ühtse Euroopa taevas“ projekti eesmärgi nimel, et luua üks ja ühtne Euroopa õhuruum tänase, rahvuslikest riigipiiridest lähtuva õhuruumikorralduse asemel, mis hõlbustaks lennujuhtimise efektiivsust tervikuna:

- lennuliiklusvoogude sujuvamat kulgemist;
- suurendada seeläbi üldist lennuohutust;
- suurendada seeläbi õhuruumi läbilaskevõimet.

28. märtsil 2011 võttis Euroopa Komisjon vastu nn valge paberi ehk Euroopa uuendatud transpordistrateegia aastani 2050. Selle kohaselt tuleb aastaks 2020 täielikult ajakohastada Euroopa lennuliikluse juhtimissüsteem Ühtse Euroopa taevas kasutamiseks, mis muuhulgas lubab lühemaid ja ohutumaid lennureise ja suuremat läbilaskevõimet. 2020. aastaks tuleb luua 28 riiki ja üht miljardit elanikku hõlmav Euroopa ühine lennunduspiirkond. EANS-i jaoks tähendab see täna ja homme järjest tihedamat osalemist Põhja-Euroopa koostöös, SESAR projektis ja funktsionaalsete õhuruumiosade loomisel. EANS-i planeeritud projektid peavad tervikuna tagama Eesti lennuliikluse korraldamise süsteemi integreerituse Euroopa lennuliikluse juhtimissüsteemiga.

SESAR rakendustegevus – DLS rakendamine

Andmeside teenuse rakendamist nõuab Euroopa komisjoni määrus No 409/2013 „Pilot common project (PCP)“.

2017. aasta lõpuga on saadud Lennuameti heakskiit lennujuhtide treeningplaanile ja heakskiit aeronavigatsiooniteabe kogumiku DLS AIP muudatuseks, jõustumisega 29. märts 2018. Konsultatsioonifirma Integra poolt on valmis saanud DLS protseduurid lennujuhtidele. Detsembri alguses toimunud NM võrgustiku halduri Bretigny keskusega läbi viidud testid läksid edukalt. Jaanuari lõpus toimuvad Finnairiga LIVE testimised. Lennujuhtide koolitus hakkab peale veebruarist.

Andmeside teenus võimaldab lennujuhtidel ja pilootidel pidada raadiosidet andmesidekanalite kaudu.

***Borealis* koostöö**

2016. aasta alguses määratles Põhjamaade aeronavigatsiooniteenuse osutajate liit Borealis uue strateegilise koostööala, st piiriülene dünaamiline õhuruumi sektoriseerimine (Cross-Border Dynamic Sectorisation). Piiriülene sektoriseerimine võimaldab teenuseosutajatel tõsta teenuse efektiivsust läbi piiriülese teenuse osutamise.

Möödunud aastal toimusid temaatilised töötoad, mille eesmärgiks oli allianssi riikide ekspertide abiga kokku panna piiriülese dünaamilise sektoriseerimise jaoks juhend-materjal, mis jääks nõ muutuvaks dokumendiks. Kohtumistel käidi läbi erinevad aspektid: suhtlus ning koostöö militaaride, ametiühingute ning lennuametitega, lisaks ka tehnilised võimekused.

Irdtorni prototüübi arendamine

Aastal 2016 võtsime ambitsioonika eesmärgi töötada välja lahendus Eesti väikelennuväljade lennujuhtimise teenuse osutamiseks ühelt tööpositsioonilt ehk kaugjuhtimistornist (Remote-TWR - ehk „Irdtorn“). Möödunud aastast hakkasid toimuma passiivsed varioperatsioonid, mille käigus testivad lennujuhid irdtorni funktsionaalsust ning tööks sobivust. Lennuakadeemia hindab projekti raames irdtorni töö psühholoogilisi mõjusid. Arendusmeeskond analüüsib varioperatsioonides välja tulnud ettepanekuid, süsteemi tehnilisi tõrkeid ning organiseerib vastavad lahendused. Eesmärk on 2018. aasta veebruari lõpuks saada selgeks, mida tuleb teha, et saaks alustada aktiivseid varioperatsioone (kavandatud algus aprill 2018). Algatatud on vastav funktsionaalse muudatuse protseduur ja ohutushindamine, kuhu on kaasatud muuhulgas ka Lennuamet. Suuremad pooleliolevad arendustööd on seotud kaamerate ilmastikukindluse tagamisega.

Irdtorni tehniline areng on jõudnud seisu, kus seda on teoreetiliselt võimalik lennujuhtimiseks kasutada päris suurte mõõndustega, milleks on puuduvad osad: kaamerate ilmastikukindluse lahendus, raja tulede juhtimine, ilmteate tarkvara, navigatsiooniseadmete juhtimine, keskonna audiosüsteem, operatsioonide arvepidamise süsteem. Hetkel on töös ülalnimetatud puudused, millele lisandub videosalvestuse taasesitamise süsteem, binokkelkaamera kuvamine panoraamekraanil. Lahendatakse võrgutehnoloogilisi probleeme, et suurendada süsteemi tõrkekindlust. Lisatakse telemeetriat ning automaatseid teavitusi, et süsteemis esinevaid probleeme ennetada ning neist võimalikult kiiresti ja adekvaatselt teada anda. Eesmärk on süsteem saada tervikuna tööle, misjärel tuleb keskenduda video kvaliteedi tõstmisele, lennujuhi tööpositsiooni ergonoomikale ning liikuda edasi mitmese irdtorni kontseptsiooni lahendamisele üle kaugvõrgu.

Arendustegevuse pikaajaline eesmärk on osutada professionaalset ja operatiivset teenust vähemalt kolmel peamisel Eesti väikelennuväljal.

Tallinna ACC lisasektori rakendamine

Tallinna lennujuhtimiskeskuse läbilaskevõime suurendamiseks on alustatud ülemise ACC sektori juurutamise projektiga. Projekt on graafikus ja eesmärgid ajaliselt teostatavad. Lisa-sektori juurutamise tähtaeg on aprill 2018.

PlanPro projektijuhtimistarkvara rakendamine

2015. aastal viidi läbi laiapõhjalise intervjuude seeria kasutajate vajaduste kaardistamisel projektijuhtimise tarkvara (PJT) hankimise tarbeks. Nende mitmekümne intervjuu põhjal koostati kasutajanõuete dokument, mis on olnud meile aluseks nii uue süsteemi hankel kui ka väljavalitud tarkvara PlanPro edasiarendamisel ettevõtte vajadustest lähtuvalt.

PlanPro rakendatakse kolmes etapis, I etapp rakendatakse 01.02.2018, teine ja kolmas etapp 2018. aasta lõpuks.

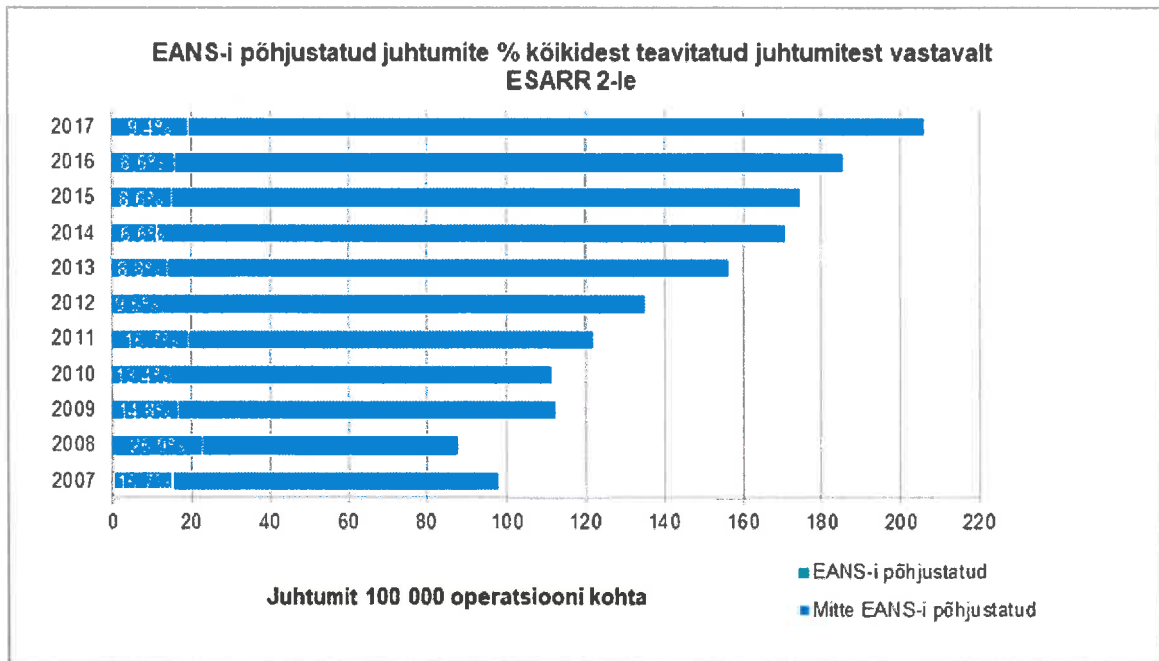
Lennuohutus ja kvaliteet

Hästi toimiva lennuliikluse võtmesõnaks on lennuohutus, mille läbi tagatakse sujuv ja ohutu lennuliiklus, vähendades riski õhusõidukite omavaheliseks kokkupõrkeks ja õhusõiduki kokkupõrkeks maapinnaga.

Lennuohutuse tagamise ja ohutustaseme pideva parendamisega on EANS süsteemselt tegelenud juba üle 20 aasta ning alates aastast 2006 on EANS-i lennuohutusjuhtimissüsteem viidud vastavusse EUROCONTROL-i ohutusnõuetega (ESARR 3). EANS-is pööratakse rohkelt tähelepanu olemasolevate ohtude/riskide väljaselgitamisele, nende ennetamiseks vajalike meetmete väljatöötamisele ja kasutuselevõtule ning süstemaatilisele järelevalvele. Seda selleks, et õigeaegselt tuvastada võimalikke kitsaskohti kasutusel olevates protseduurides, meetodikates, tehnilistes süsteemides ja mujal, mis võiksid reaalse ohusituatsiooni korral määravaks saada.

2017. aastal esitati EANS-is erinevate toimunud ohutussündmuste kohta 456 ettekannet, mis on 19,1% rohkem kui 2016. aastal. See näitab ettevõttes kasutatava ohutusalastest sündmustest teavitamise süsteemi toimimist heal tasemel, mida kinnitas ka 2016. aasta teises pooles läbi viidud ohutuskultuuri uuring. Positiivse ohutuskultuuri olemasolu ettevõttes on eelduseks tõhusalt toimivale ohutusjuhtimissüsteemile ning selle kaudu ka ohutuma teenuse pakkumisele. 2017. aastal pöörati suurt rõhku ohutuskultuuri uuringus välja toodud parendusvaldkondadele nagu ohutusalaste täiendkoolituste läbiviimine, ohutusalase teadlikkuse tõstmisele ja ühtse keele temaatikale. Panustati ka teavituste ja varahalduse süsteemi (TVSi) arendamisse, mis võimaldab hõlpsamini ohutusjuhtumeid hallata.

EANS teeb ohutusalast koostööd nii Eesti siseste kui ka väliste koostööpartneritega ning osaleb valdkonnaga seotud töögruppides ja õppustel.

Kvaliteedijuhtimissüsteemi järelevalve

Kvaliteedijuhtimissüsteemi aluseks on juhtimissüsteemi põhimõtted ja eesmärgid ning soov kindlustada klientidele stabiilselt kõrgekvaliteedilise teenuse osutamine.

Kvaliteedijuhtimissüsteem aitab tagada juhtimistegevuse kliendile suunatuse, süsteemsuse ja jälgitavuse, mille saavutamiseks on välja töötatud vastavad juhendmaterjalid.

- Juhtimissüsteemi arendamiseks ning selle mõju suurendamiseks soodustame töökultuuri teket, et töötajad oleksid rohkem teadlikud õigus- ja haldusnormides esitatud osapoolte nõuetest: püstitame eesmärgid ja hoolitseme vajalike ressursside olemasolu eest,
- korraldame juhtimissüsteemi juhtkonnapoolseid ülevaatusi, et juhtkonnal oleks ülevaade toimunud tegevustest, eesmärkide täitmisest ning tuleviku- plaanidest.

Et vastata rahvusvaheliste nõuetele ning paremini tõendada EANS-i teenuse usaldusväärsust alustati ettevõttes kvaliteedijuhtimissüsteemi juurutamist 2002. aastal lennuinfo osakonnast, samal aastal viidi läbi ISO 9001:2000 standardi nõuetele vastav sertifitseerimine. 2004. aastast laiendati kvaliteedijuhtimissüsteemi sidetehnika-, 2005. aastast lennujuhtimise ja 2008. aastast ka arendusosakonna tegevustesse. 2017. aastal toimus sertifitseerimise audit Bureau Veritase poolt, mille käigus hinnati meie tegevust vastavaks uue standardi versioonile ISO9001:2015. Uus standard hõlmab aeronavigatsiooniteeninduse – lennuliiklus-, side-, navigatsioon-, seireteeninduse – ja aeronavigatsioonilise teabe teeninduse osutamist. EANS-i kvaliteedijuhtimissüsteem ühildab kõiki ettevõtte juhtimissüsteemi ühtsete reeglite alustel: ohutus, julgestus, kliendisuhted, töökeskkond, kommunikatsioon, infoturbe haldamine jne.

Korraliselt teostatakse järelevalvet ka Lennuameti poolt, kes kontrollib meie vastavust regulaarse aeronavigatsiooniteenuse osutaja nõuetele. 2016. aastal alustatud arendustegevuse protsessi audit lõpetati 2017. aasta I kvartalis, mille tulemusena koostasime detailse tegevuskava koos meetmetega, et aktsiaseltsi arendustegevuse protsessi parendada.

Kvaliteedijuhtimissüsteemi siseauditid hindasid toimivust lennujuhtimises, lennuinfos, side- tehnikas, lennuväljadel, juhtkonnas, arenduses ja ohutuses.

Personal

Pakume oma inimestele kaasaegseid töötingimusi ning suurepäraseid võimalusi enesearendamiseks ja eneseteostuseks. Lõppeva strateegiaperioodi personalivaldkonna eesmärgiks on olnud teenuse pakkumiseks ja arendamiseks vajamineva personali tagamine ja motiveeriva töökeskkonna- ja tingimuste loomine

Meie ettevõtte kasvab jõudsalt, sest tahame tegutseda aina paremini: ületundideta tööajaga, samas valmisolekuga liikluse kasvuks ning pidevalt suureneva panusega arendusprojektidesse ja lennuohutuse tagamisse.

2017. aasta 31. detsembri seisuga töötas meil 200 töötajat (2016: 192 töötajat). Töötajate arv on stabiilselt kasvanud alates 2002. aastast ja näitab endiselt kasvutrendi – viimase aastaga kasvas töötajate arv 4,2%. 2017. aastal liitus ettevõttega 20 uut töötajat. Uute töökohtade loomine puudutas eeskätt lennujuhte ja arendusosakonna töötajaid. Voolavus oli 2017. aastal 4,1 %.

2017. aastal viisime koostöös KantarEmoriga läbi pühendumise ja rahulolu-uuringu töötajate seas, uuringus osales 84% töötajatest ja pühendumuse koondnäitaja (TRI*M indeks) oli 76 punkti. Eesti keskmine on 66 punkti, Euroopa top 10% firmadest on näitaja 78 punkti. Võtmeteguriteks pühendumuse hoidmisel on meie ettevõttes arendav töö ja meeskonna toetus, selged ja saavutatavad eesmärgid, mis on seotud ettevõtte üldiste eesmärkidega.

2017. aastal toimus lennujuhtide värbamise kampaania, kandideeris ligi 400 huvilist, kellest valiti välja seitse lennujuhiõpilast. Nendest kuus alustasid piirkondliku lennujuhtimise õpinguid DFS Akadeemias Saksamaal ja üks ANS Finavias Soomes lähenemise- ja lähilennujuhtimise pädevuse omandamiseks. Õpilased lõpetavad õpingud mais 2018.

2017. aastal said alguse veel kaks suurt projekti – esimeses nendest, kompetentsisüsteemi arendamise projekt, sai läbi viidud esimene etapp, mille eesmärgiks oli olukorra hindamine ja edasise suuna valimine. Töötajate hindamisel on meil aja jooksul kogunenud mitmeid erinevaid süsteeme ning nüüd on eesmärk tekitada ühtne kompetentsidel põhinev hindamissüsteem. Projekt sai alguse ettevõtte riskide hindamisest, kus personalivaldkonna suurimaks riskiks osutus kompetentse töötajaskonna tagamine.

Teine suurem projekt, mis alguse sai, oli töötaja ja peresõbraliku märgise projektis osalemine. Märgise saamiseks tuleb meil läbida pikaajaline programm, mille käigus hinnatakse ja konsulteeritakse tööandjaid peresõbralike võimaluste loomisel. Märgise programm kestab kolm aastat. Meie eesmärk programmis osalemisel on töötajatele heade töötingimuste loomine ning märgis annab meile võimaluse reklaamida ka ettevõtte väliselt meie häid töötingimusi.

Koolitustegevus

Lähtuvalt meie strateegilisest eesmärgist on endiselt suure osatähtsusega olnud töötajate arengu toetamine, nii ka 2017.aastal. Keskmine koolitusmaht töötaja kohta oli 4,34 % töötajate tööajast (ei sisalda töötajate erialast väljaõpet, taastamiskoolitust ja sissejuhatavaid juhendamisi töökohal).

Koolitusvaldkondadest andsid enim tooni lennujuhtimisalase koolitustegevuse vastavusse viimine EL määruse 2015/340 nõuetega ja sellega seoses koolituste planeerimine teemadel, mida varasemalt määruse järgi nõutud polnud (nt. stressi ja väsimuse juhtimine, meeskonnatöö). Lisaks toimus mitmeid mahukaid koolitusprojekte, nt. Comsoft Solution projekt (lennuinfo tarkvara süsteemikoolitus), mais 2018 jõustuma hakkavast andmekaitse määrusest tulenevad koolitused, lisaks jätkusid inglise ja eesti keele värskenduskoolitused, kus osalejateks töötajad üle ettevõtte.

Teadvustamaks elukestvas õppes osalemise olulisust ja rääkimaks tulevikukompetentside arendamisest, toimus taaskord üleettevõteline täiskasvanud õppija nädalale pühendatud üritus, kus sellel korral oli teemaks läbirääkimised.

Viisime läbi hanke lennujuhtide koolitusprotsessi auditeerimiseks, mille eesmärk on saada väline hinnang kogu protsessile ning soovitud protsessi parendamiseks. Audit toimub kevadel 2018.

Lisaks koolituste läbiviimisele oli Töötajate koolituse ja arenduse valdkonnas 2017. aastal eesmärgiks koolitusorganisatsiooni koolituslaste protsesside parendamine, sh. Lennuameti märkuste eemaldamine seoses EL määrusega 2015/340. Detsembris 2017 toimunud Lennuameti auditeerimisel saime kinnitust, et kogu vajalik dokumentatsioon on määruse nõuetega kooskõlas ning muudatusettepanekuid nende poolt ei olnud.

Kuivõrd koolituste mahud on EANS- s aastatega jätkuvalt suurenenud, on vajadus süsteemi järgi, mis võimaldab lihtsalt koolitusandmeid sisestada ja hallata. Selleks viidi läbi tööajaplaneerimise süsteemi uuendus.

Töökeskkond

EANS töökeskkond on kõrgel tasemel ning ettevõtte püüab teha kõik, et hoida oma töötajaid tervetena ja soodustada aktiivset tegutsemist oma tervise heaks. Investeerime töökeskkonna pidevasse parendusse nii aega, kompetentse kui raha. 2017. aastal toimus 0 tööõnnetust.

Jooksvalt ja vastavalt vajadusele toimuvad töötajate juhendamised tervise säästmise ja säilitamise teemadel, sporditoetustega ärgitame neid tervisespordiga tegelema. Ettevõtte ruumides on töötajatel võimalik kasutada väikest, kuid multifunktsionaalset spordisaali ning mugavaid olmeruume ja puhkealasid. Alates 2016. aastast on töötajatel võimalik ettevõttes kohapeal kasutada osaliselt kompenseeritud massaažiteenust.

EANS-i töötajatest üle poole on inimesed, kes peavad tööd tegema ka öösiti. Öötöö on koormav, tekitab väsimust ja väsimus avaldab mõju inimese töövõimele ja tervisele. Sellepärast tegime 2016. aastal algust FRMS (Fatigue Risk Management System) loomisega. 2016. aastal alustasime väsimuse temaatika teadvustamisega töötajatele, kui lülitasime uute töötajate sissejuhatavasse koolitusse ka väsimuse ja stressi teadvustamise ja toimetuleku teema. 2017. aastal valmis väsimuse temaatikat tutvustav infovoldik töötajatele. Vastavalt Euroopa Komisjoni regulatsioonile (EL) 2017/373 – on töötajate väsimuse ning stressi teemaga tegelemine kohustuslik. Praeguseks oleme lisaks eelnevale loonud kriitilise intsidendi järgse stressi juhtimise süsteemi, kompenseerime töötajate vaimse tervise spetsialistide külastusi (kuni kolmel korral aastas) ning tegeleme tervisepäevade raames töötajate teadvustamisega.

Töötajate arvu pideva kasvu tingimustes, on tekkinud olukord, kus on ruumipuudus ja sellest lähtuvad probleemid. Selle lahenduseks valmib 2018. aastal juurdeehitus, millega tuleb juurde kontoripinda, puhkealasad ja koosolekuruumid. Et uued tööruumid vastaksid töötajate ootustele, viisime läbi küsitluse töötajate seas, et nende soovidega võimalusel arvestada.

Tähtsamad sündmused seoses aktsiaseltsi juhtorganitega:

- Ainuaktsionäri otsusega kutsuti tagasi nõukogust pikaajalise staažiga nõukogu esimees Andres Uusma, nõukogu liikmed, Margo Klaasmägi, Peep Peterson, Cinzia Siig ja Silja Võõrmann-Milošević. Nõukogusse jäi ainult üks liige eelmisest koosseisust – Kaupo Raag, kes kutsuti küll tagasi, kuid taasnimetati uueks perioodiks.
- Uus nõukogu nimetati kolmeks aastaks ja koosseisu vähendati 4 liikmeni. Uuteks liikmeteks on Viljar Arakas, Riina Varts ja Ando Leppiman ja taasnimetatud Kaupo Raag
- 2017. a viimasel nõukogu koosolekul valiti nõukogu esimeheks Viljar Arakas. Auditikomitee jätkas samas koosseisus.
- Aktsiaseltsi nõukogu pidas aruandeaastal 5 ning auditikomitee 7 koosolekut.
- 2017. aastal toimus 1 korraline üldkoosolek.

Aruandeaastal arvestati juhatuse liikmetele juhatuse liikme tasudena ja palgana 289,6 tuhat eurot, nõukogu ja auditikomitee liikmetele arvestati aasta jooksul tasudena kokku 29,8 tuhat eurot.

Tulemuslikkuse kava ja hinnad

2017.a. oli Euroopa Liidu ülese aeronavigatsiooniteenuste tulemuslikkuse kava teise vastavusperioodi kolmas aasta. Tulemuslikkuse kava 2015-2019.a hõlmab endas funktsionaalsete õhuruumi blokkide üleseid eesmärges neljas valdkonnas: kuluefektiivsus, läbilaskevõime, keskkond ja ohutus. Võrreldes tulemuslikkuse kava esimese vastavusperioodiga (aastateks

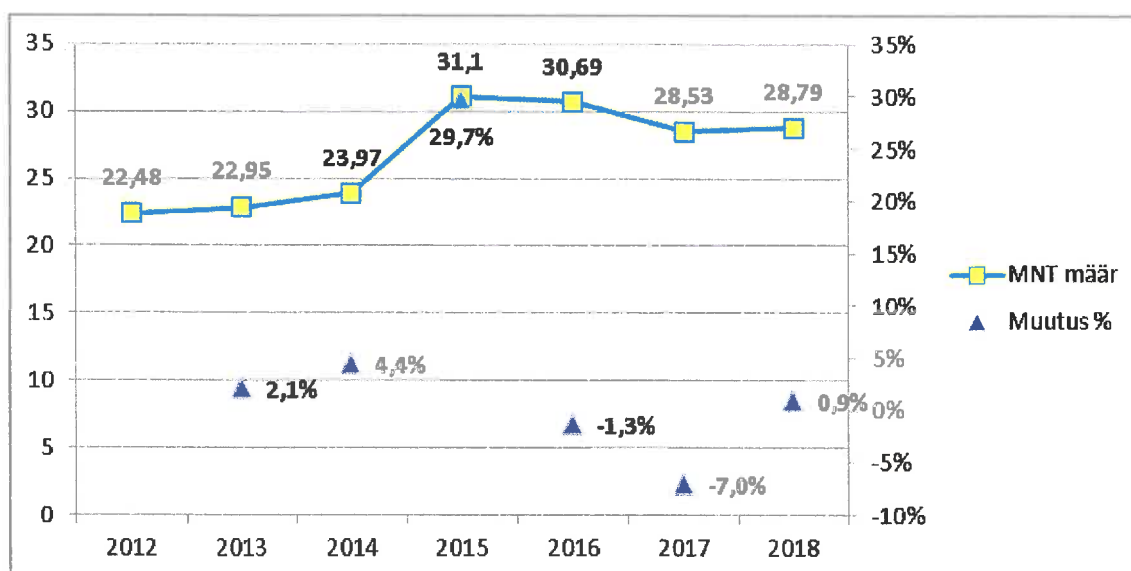
2012-2014) lisandusid eesmärkidest kaks viimast ning kuluefektiivsuse eesmärgid seati liiks marsruudi navigatsiooniteenuse osutamisele ka terminali navigatsiooniteenuse osutamisele.

Toimused erinevad arutelud ja konsultatsioonid ka tulemuslikkuse kava täpsustamiseks ning hinnamääruses ettenähtud konsultatsioonid klientidega. Alates teisest vastavusperioodist 2015-2019, mil tulemuslikkuse kava kinnitatakse funktsionaalse õhuruumi bloki tasandil (Eesti osaleb koostöös Norra, Soome ja Lätiga *NEFAB*-is), on selliste konsultatsioonide eestvedajaks *NEFAB Council*. *NEFAB*-i tulemuslikkuse kavas sätestatud eesmärgid kinnitati Euroopa Komisjoni poolt 2. märtsil 2015.a.

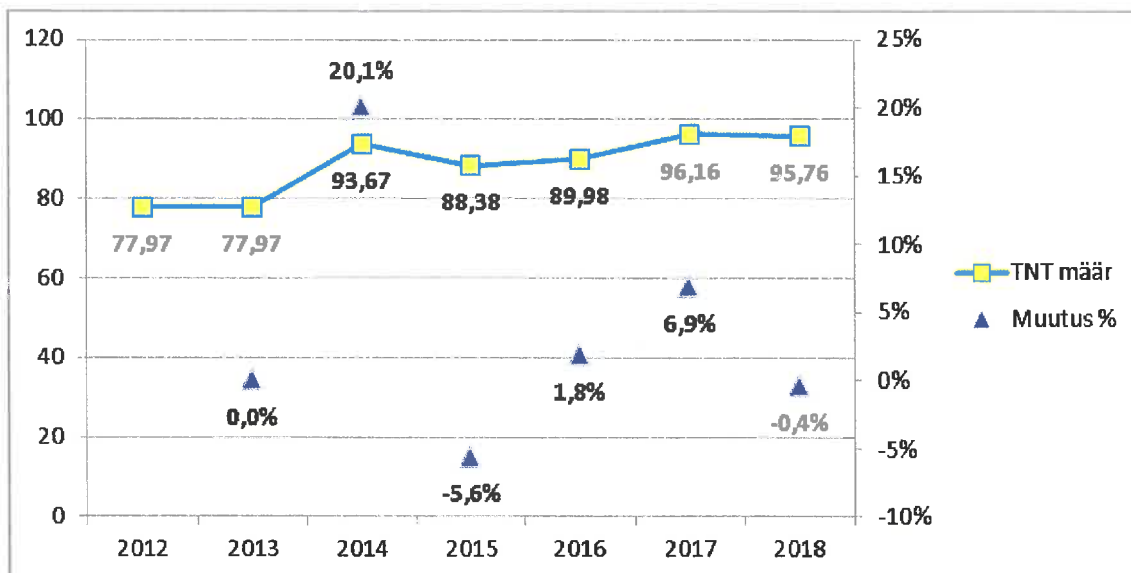
Eesmärgid on kinnitatud *FAB*-i põhiselt ja nende täitmist jälgitakse samuti *FAB*-i põhiselt. *EANS* on enda sisemised eesmärgid täitnud.

Muudatused Lennuliiklusteeninduse AS-i navigatsiooniteenuste ühikuhindades:

Marsruudi navigatsiooniteenuse (MNT) eest võetava tasu arvutamisel valemis muutusi ei olnud. Muutus valemis kasutatav ühikuhind 2016. aastal kehtinud 30,69 eurolt tulenevalt tulemuslikkuse kavast 28,46 eurole 2017. aastal. Seoses ettevõtte liitumisega *EURO-CONTROL*-i ühtse marsruuditasude kogumise süsteemiga tõusis alates 01.04.2017 marsruudi navigatsiooniteenuse ühikuhind tasemele 28,53 eurot. Tulenevalt tulemuslikkuse kavast ning kehtivast regulatsioonist muutis ettevõtte marsruudi navigatsiooniteenuse ühikuhinda ka 2018. aastaks, uueks ühikuhinnaks on 28,79 eurot.

Terminali navigatsiooniteenuse (TNT) ühikuhinnaks oli 2017. aastal 96,16 eurot, aasta varem oli selleks 89,98 eurot. Alates 1. jaanuarist 2018 on terminali navigatsiooniteenuse ühikuhinnaks 95,76 eurot.

Majanduslik lisaväärtus

Täiustamaks ettevõtte majandustulemuste hindamist kasutab ettevõtte juhatus majandusliku lisaväärtuse mõõtmist. Kui traditsiooniliselt piirduakse kasumiaruande koostamisega ja selle põhjal hinnangute andmisega, siis majandusliku lisaväärtuse arvestamisel võetakse arvesse ka omakapitali kasutamise kulu. Majandusliku lisaväärtuse sisuks ongi omanikule üle tema poolt nõutava taseme teenitud kasum:

$$\text{Majanduslik lisaväärtus} = \text{Puhaskasum} - \text{Omakapital} \times \text{Omakapitali hind}$$

Arvestades ettevõtte riskitaset, maailma teiste teenuseosutajate omakapitali hinnana käsitletud näitajaid ja omaniku seisukohti, on ettevõttes omakapitali nõutavaks tulumääraks 2017. aastal võetud 8,0%.

Peamiste teenuste lõikes kujunes majanduslik lisaväärtus alljärgnevalt:

	Marsruudi navigatsiooni-teenus	Terminali navigatsiooni-teenus	Muud teenused	Kokku
Tulud	24 800 049	1 919 770	287 709	27 007 529
Ärikulud	17 167 713	1 451 695	28 458	18 647 866
Kapitaliga seotud kulud	1 302 763	171 053	286	1 474 102
Majanduslik lisaväärtus ettevõtte tasandil	6 329 573	297 022	258 965	6 885 560
Riigi kulud	4 256 592	323 004		4 579 596
Majanduslik lisaväärtus riigi tasandil	2 072 981	-25 982	258 965	2 305 964

Hea ühingujuhtimise tava aruanne

Lennuliiklusteeninduse AS käitub ettevõtte juhtimisega seotud küsimuste lahendamisel üldjuhul Hea Ühingujuhtimise Tava (edaspidi: HÜT) soovituslikest juhistest lähtuvalt. Lisaks lähtutakse ettevõtte juhtimisel lisaks HÜT-is toodud soovituslikele juhistele ka riigivaraseadusest (edaspidi: RVS), kuna Lennuliiklusteeninduse AS kuulub 100% Eesti Vabariigile. Seega, tulenevalt Lennuliiklusteeninduse AS ainuomanikust ning sellest tingitud spetsiifilistest iseärasustest ettevõtte juhtimises üldkoosoleku ja nõukogu tasandil, ei järgi Lennuliiklusteeninduse AS mõningaid HÜT-i soovituslike juhiseid. Alljärgnevalt on esitatud viited nendele HÜT-i sätetele (HÜT-i punkt ja selle lühikirjeldus), mida ei järgita ja lisatud põhjendused mittejärgimise kohta.

Samas on oluline märkida, et vaatamata mõningate juhiste mittejärgimisele on Lennuliiklusteeninduse AS tegevuse korraldamisel tagatud ainuaktsionäri ja kreditoride igakülgne huvide kaitse ning nende võrdne kohtlemine. Mittejärgitavad HÜT-i juhised puudutavad peamiselt üldkoosoleku läbiviimist ja nõukogu liikmete määramist, mille eesmärgiks on tagada eelkõige aktsionäride huvide kaitse. Kuna Lennuliiklusteeninduse AS aktsiate ainuomanik on Eesti Vabariik, on aktsionäri huvid kaitstud vastavalt RVS-is sätestatud põhimõtetele.

Üldkoosolek

Lennuliiklusteeninduse AS ei järgi alljärgnevaid HÜT-i punkte:

Punkt 1.1.1 – Igale aktsionärile tagatakse õigus osaleda üldkoosolekul, võtta üldkoosolekul sõna päevakorras esitatud teemadel ning esitada põhjendatud küsimusi ja teha ettepanekuid.

Punkt 1.2.1 – üldkoosoleku kokkukutsumise teade tehakse samaaegselt selle saatmisega aktsionäridele ja/või avaldamisega üleriigilise levikuga päevalehes kättesaadavaks ka emitendi veebilehel.

Punkt 1.2.3 – samaaegselt seaduses sätestatud üldkoosoleku kokkukutsumise tingimuste täitmisega avalikustab juhatus emitendi veebilehel päevakorraga seotud olulise teabe, mis on talle esitatud või muul viisil kättesaadav.

Punkt 1.2.4 – mõistliku aja jooksul enne üldkoosoleku toimumist avaldab nõukogu emitendi veebilehel enda ettepanekud päevakorras olevate teemade kohta.

Punkt 1.3.1 – üldkoosoleku juhatajaks ei valita nõukogu esimeest ega juhatuse liiget.

Punkt 1.3.2 – üldkoosolekul osalevad juhatuse liikmed, nõukogu esimees ning võimalusel ka nõukogu liikmed ja vähemalt 1 audiitoritest.

Punkt 1.3.3 – emitent teeb vastavate tehniliste vahendite olemasolul ning juhul, kui see ei ole talle liiga kulukas, üldkoosoleku jälgimise ja sellest osavõtu võimalikuks sidevahendite kaudu (nt internet).

Ülaltoodud HÜT-i juhiste mittejärgimine on tingitud asjaolust, et Lennuliiklusteeninduse AS ainuaktsionäriks on Eesti Vabariik ning aktsionäri õiguste teostajaks on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, mida esindab aktsionäride üldkoosolekul majandus- ja taristuminister. Aktsionäri õiguste teostamine ja esindaja volitused on sätestatud RVS-s ning üldkoosolekute toimumine ja sellel osalejad määratakse vastavalt vajadusele kooskõlastatult ainuaktsionäriaga.

2017. a korralisel üldkoosolekul osalesid majandus- ja taristuminister, nõukogu esimees, juhatuse esimees ning üks majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi töötaja; audiitor koosolekul ei osalenud. Koosolekust ei tehtud tehniliste sidevahendite kaudu ülekannet.

Juhatus

Vastavalt HÜT-i punktile 2.2.7 esitatakse alljärgnevalt andmed 2017. aastal Lennuliiklusteeninduse AS juhatuse liikmetele makstud juhatuse liikme tasude suuruse kohta ning kirjeldatakse lahkumishüvitiste ja täiendavate tasude määramise süsteemi.

Lennuliiklusteeninduse AS-i juhatuse liikmetele tasuti 2017. aastal kokku 289,6 tuhat eurot, sh 2016. majandusaasta preemiasummasid 56,7 tuhande euro ulatuses. 2017. aasta majandustulemuste eest makstav võimalik preemia otsustatakse nõukogu poolt peale majandusaasta aruande kinnitamist. Juhatuse liikmele makstava täiendava tasu ning lahkumishüvitise suuruse piirmäärad on sätestatud RVS § 86 lg-tes 2 ja 3, millest tulenevalt ei või Lennuliiklusteeninduse AS juhatuse liikmele makstava täiendava tasu suurus kokku ületada juhatuse liikme nelja kuu tasu. Seisuga 31.12.2017 on Lennuliiklusteeninduse AS kehtivate lepingute põhjal kohustus maksta juhatuse liikmetele tagasikutsumise korral hüvitist kolme kuu juhatuse liikmetasu ulatuses.

Täiendava tasu määramine peab olema põhjendatud ning arvestama Lennuliiklusteeninduse AS puhul loodud lisandväärtust ja turupositsiooni. Lahkumishüvitist võib maksta üksnes juhatuse liikme tagasikutsumisel nõukogu algatusel enne tema volituste tähtaja möödumist ning selle suurus ei või ületada juhatuse liikme kolme kuu tasu.

Nõukogu

Punkt 3.1.3 – Nõukogu hindab korrapäraselt juhatuse tegevust emitendi strateegia elluviimisel, samuti hindab nõukogu emitendi finantsseisundit, riskijuhtimise süsteemi, juhatuse tegevuse õiguspärasust ning seda, kas emitenti puudutav oluline teave on nõukogule ja avalikkusele nõuetekohaselt teatavaks tehtud.

Nõukogu poolt komiteede (auditikomitee, tasustamiskomitee jmt.) asutamisel ja komiteedega seotud asjaolude muutmisel ei pea ettevõtte otstarbekaks avaldada oma veebilehel nende olemasolu, ülesandeid, koosseisu ja kohta, kuna ettevõttel on üks aktsionär ning nõukogu

koosolekute protokollid edastatakse vastavalt riigivaraseadusele nii üldkoosolekule kui ka rahandusministrile.

Lennuliiklusteeninduse AS ei järgi HÜT-i punkti 3.2.2 – vähemalt pooled emitendi nõukogu liikmetest on sõltumatud. Kui nõukogus on paaritu arv liikmeid, siis võib sõltumatuid liikmeid olla üks liige vähem kui sõltuvaid liikmeid. Lennuliiklusteeninduse AS nõukogu on neljaliikmeline. Vastavalt RVS-i §-le 81 lg 1¹ osaluse valitseja lähtub nimetamiskomitee ettepanekust nõukogu liikmete valimiseks ja koosseisu suuruse määramiseks.

Vastavalt HÜT-i punktile 3.2.5 esitatakse alljärgnevalt andmed 2017. aastal makstud Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu liikmete tasu suuruse ja tasustamise korra kohta. Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu ja auditikomitee liikmetele tasuti 2017. aastal kokku 29 tuhat eurot.

Nõukogu tasustamise kord on sätestatud RVS-i § 85. Vastavalt RVS-ile nõukogu liikmetele makstava tasu suuruse ja selle maksmise korra otsustab osaluse valitseja ainuaktsionäri, arvestades äriühingu spetsiifikat.

Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu eelmise koosseisu liikme tasu suuruseks 355 eurot kuus ja nõukogu esimehe tasu suuruseks 473 eurot kuus. Nõukogu uue koosseisu liikme tasu suuruseks on 500 eurot kuus ja nõukogu esimehe tasu suuruseks 1000 eurot kuus. Tasu makstakse nõukogu liikmele üks kord kuus. Nõukogu liikmele ei maksta tasu selle koosoleku toimumise kuu eest, kui ta nõukogu otsuste vastuvõtmisel ei osalenud.

Vastavuses ülalnimetatud määrusega lisandub nõukogu liikme tasule täiendav tasu nõukogu organi tegevuses osalemise eest. Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu organiks on auditikomitee, mis koosneb kolmest liikmest. Nõukogu auditikomitee tegevuses osalemise eest makstakse komitee liikmele tasu 25% nõukogu liikme tasust, komitee esimehe tasu moodustab 37,5% nõukogu liikme tasust.

Lahkumishüvitist ja teisi täiendavaid tasusid lisaks tasule nõukogu organi tegevuses osalemise eest Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu liikmetele ei maksta.

Punkt 3.3.2 – HÜT-i aruandes näidatakse ära majandusaasta jooksul tekkinud huvide konfliktid koos igakordsete lahendustega.

2017. aasta majandusaasta aruande koostamiseni ei ole Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu liikmed teavitanud ettevõtjat ühestki teada olevast huvide konfliktist.

Teabe avaldamine

Lennuliiklusteeninduse AS ei rakenda HÜT punkti 5 täielikult.

Mitterakendamise põhjuseks on Lennuliiklusteeninduse AS-i aktsionäride struktuurist tulenev, mille kohaselt on Lennuliiklusteeninduse AS-l üks aktsionär, mistõttu ei ole teabe avaldamine veebilehel efektiivne ning otstarbekas aktsionäride teavitamise viis, samuti ei ole seetõttu otstarbekas jagada kõike infot ka inglise keeles.

HÜT punkti 5 nõuete täpsest mitterakendamisest hoolimata saadab Lennuliiklusteeninduse AS vajalikud aruanded aktsionäridele otse ning avaldab veebilehel teavet, mis pakub või võib huvi pakkuda avalikkusele. Samuti rakendab Lennuliiklusteeninduse AS HÜT punktis 5.6 sätestatud hoolsuse ja läbimõelduse põhimõtet suhtlemisel ajakirjanduse ning teiste huvigruppidega.

Lennuliiklusteeninduse AS-i veebilehel avaldatakse igal juhul info, mille avaldamise kohustus tuleneb kehtivatest õigusaktidest, sh riigivaraseadusest.

Finantsaruandlus ja auditeerimine

Punkt 6.2.3 – Audiitorite rotatsiooni korraldamisel lähtub emitent Finantsinspektsiooni 24. septembri 2003. a juhendist “Riikliku finantsjärelevalve teatud subjektide audiitorite rotatsioon”. Nimetatud soovituslikku juhendit ei jälgita, kuna audiitor nimetatakse edaspidi kolmeks kalendriaastaks konkursi tulemuste alusel.

Raamatupidamise aastaaruanne

Finantsseisundi aruanne

(eurodes)

VARAD	Lisa	31.12.2017	31.12.2016
KÄIBEVARA			
Raha ja raha ekvivalendid	2; 3	1 261 089	4 529 551
Nõuded ostjate vastu	3; 4	4 135 207	2 691 777
Muud nõuded ja ettemaksed	5	407 304	187 196
Käibevara kokku		5 803 600	7 408 524
Materiaalne põhivara	6	11 643 059	13 028 338
Immateriaalne põhivara	6	13 768 133	8 794 619
Põhivara kokku		25 411 192	21 822 957
VARAD KOKKU		31 214 792	29 231 481
KOHUSTUSED JA OMAKAPITAL			
Lühiajalised laenukohustused	3; 7	1 338 573	938 570
Võlad töövõtjatele	8	612 518	597 093
Lühiajalised eraldised	3; 8	1 239 658	1 110 050
Muud lühiajalised kohustused	3; 9	2 877 932	2 720 567
Lühiajaline sihtfinantseering	16	423 615	136 802
Lühiajalised kohustused kokku		6 492 296	5 503 082
Pikaajalised eraldised	8	674 407	618 504
Pikaajalised laenukohustused	3; 7	6 963 101	4 342 985
Pikaajaline sihtfinantseering	16	793 698	385 302
Pikaajalised kohustused kokku		8 431 206	5 346 791
KOHUSTUSED KOKKU		14 923 502	10 849 873
OMAKAPITAL	10		
Aktiivkapital		5 112 940	5 112 940
Kohustuslik reservkapital		511 294	511 294
Eelmiste perioodide jaotamata kasum		4 469 374	4 469 136
Koondkasum		6 197 682	8 288 238
OMAKAPITAL KOKKU		16 291 290	18 381 608
KOHUSTUSED JA OMAKAPITAL KOKKU		31 214 792	29 231 481

Lisad lehekülgedel 27-48 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatud osad.

Initsiaalid/initials <u>L.K.</u> Kuupäev/date <u>28.03.18</u> PricewaterhouseCoopers, Tallinn
---

Koondkasumiaruanne

(eurodes)

	Lisa	2017	2016
Müügitulu	11	26 427 112	27 082 472
Muu äritulu		579 997	376 120
Äritulud kokku		27 007 109	27 458 592
Kaubad, toore, materjal ja teenused	13	-2 268 526	-1 865 739
Muud tegevuskulud	14	-1 781 127	-1 335 549
Tööjõukulud	12	-11 478 913	-10 417 583
Põhivara kulum	6	-3 119 299	-2 647 024
Ärikulud kokku		-18 647 865	-16 265 895
Ärikasum		8 359 244	11 192 697
Finantstulud		419	662
Finantskulud	7	-89 981	-190 871
Kasum majandustegevusest		8 269 682	11 002 488
Dividendide tulumaks	9; 15	-2 072 000	-2 714 250
Puhaskasum		6 197 682	8 288 238
Koondkasum		6 197 682	8 288 238

Lisad lehekülgedel 27-48 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatud osad.

Initsialiseeritud ainult identifitseerimiseks Initialed for the purpose of identification only Initsiaalid/initials <u>L.k.</u> Kuupäev/date <u>28.03.18</u> PricewaterhouseCoopers, Tallinn
--

Rahavoogude aruanne

(eurodes)

	Lisa	2017	2016
Rahavood äritegevusest			
Laekumised ostjatelt		25 167 529	27 056 972
Väljamaksed tarnijatele		-4 085 269	-3 325 112
Töötajatele väljamakstud töötasu		-6 441 123	-5 869 614
Tasutud maksud		-4 325 067	-4 094 564
Muud laekumised		33 074	6 141
Muud väljamaksed		-206 263	-200 158
Rahavood äritegevusest kokku		10 142 881	13 573 665
Rahavood investeerimistegevusest			
Tasutud materiaalse ja immateriaalse põhivara eest	6	-5 779 311	-3 154 946
Saadud intresse		357	656
Rahavood investeerimistegevusest kokku		-5 778 954	-3 154 290
Rahavood finantseerimistegevusest			
Dividendide väljamaksed	15	-8 288 000	-10 857 000
Dividendide tulumaks	9;15	-3 286 250	-1 500 000
Saadud laen		4 000 000	0
Tasutud laenud	7	-979 881	-868 471
Makstud intressid	7	-86 495	-195 704
Saadud/tagastatud sihtfinantseeringud		1 008 237	335 129
Rahavood finantseerimistegevusest kokku		-7 632 389	-13 086 046
Rahavood kokku		-3 268 462	-2 666 671
Raha ja raha ekvivalendid aasta algul	2	4 529 551	7 196 223
Rahavood kokku		-3 268 462	-2 666 671
Raha ja raha ekvivalendid aasta lõpul	2	1 261 089	4 529 551

Lisad lehekülgedel 27-48 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatud osad.

Intialiseeritud ainult identifitseerimiseks Initialied for the purpose of identification only Initsiaalid/initials <u>   L.K.   </u> Kuupäev/date <u>   28.03.18   </u> PricewaterhouseCoopers, Tallinn
---

Omakapitali muutuste aruanne

(eurodes)

	Aktsiakapital	Kohustuslik reservkapital	Jaotamata kasum	Kokku
Saldo 31.12.2015	5 112 940	511 294	15 326 136	20 950 370
Väljamakstud dividendid	0	0	-10 857 000	-10 857 000
Koondkasum 2016	0	0	8 288 238	8 288 238
Saldo 31.12.2016	5 112 940	511 294	12 757 374	18 381 608
Väljamakstud dividendid	0	0	-8 288 000	-8 288 000
Koondkasum 2017	0	0	6 197 682	6 197 682
Saldo 31.12.2017	5 112 940	511 294	10 667 056	16 291 290

Täpsem informatsioon aktsiakapitali ja muude omakapitali kirjete kohta on toodud lisas 10.

Lisad lehekülgedel 27-48 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatud osad.

Initsialiseeritud ainult identifitseerimiseks Initialed for the purpose of identification only Initsiaalid/initials <u>L.k.</u> Kuupäev/date <u>28.03.18</u> PricewaterhouseCoopers, Tallinn
--

Raamatupidamise aastaaruande lisad

LISA 1. Aastaaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtted ja hindamisalused

Üldine informatsioon

Lennuliiklusteeninduse Aktsiaselts (edaspidi "Ettevõte") on Eestis registreeritud ja Eestis tegutsev peamiselt aeronavigatsiooniteenuse osutamisega tegelev äriühing, kelle aktsiatest 100% kuulub Eesti Vabariigile. Ettevõtte ei oma ühtegi tütar- ega sidusettevõtet. Ettevõtte aadress on Kanali põik 3, Rae küla, Rae vald, Harjumaa.

Käesolev raamatupidamise aastaaruanne on koostatud eurodes ning kajastab perioodi 1. jaanuar kuni 31. detsember 2017. Ettevõtte raamatupidamise aastaaruande on juhatus kinnitanud 23. märtsil 2018.

Vastavalt äriseadustikule on juhatuse poolt koostatud majandusaasta aruande, mille üheks osaks on raamatupidamise aastaaruanne, kinnitamine aktsionäride üldkoosoleku pädevuses. Aktsionäril on õigus juhatuse koostatud ja kinnitatud majandusaasta aruannet mitte heaks kiita ning nõuda uue aruande koostamist.

Koostamise alused

Ettevõtte raamatupidamise aastaaruanne on koostatud vastavalt Rahvusvaheliste Raamatupidamise Standardite Nõukogu (IASB) poolt väljatöötatud Rahvusvaheliste Finantsaruandluse Standarditele (IFRS) ja Rahvusvaheliste Finantsaruandluse Tõlgenduste Komitee (IFRIC) tõlgendustele nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt (EL IFRS). Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on lähtutud soetusmaksumuse meetodist.

Arvestus- ja esitusvaluuta

Ettevõtte arvestus- ja esitusvaluutaks on euro.

Korrigeerimised võrdlusandmetes

Klassifitseerimise muudatus sihtfinantseeringu arvestamisel. 2017. aastal toimus muudatus sihtfinantseeringu kajastamisel lühi- ja pikaajaliseks. Korrigeerimised finantsseisundi aruandes:

(EUR)	31.12.2016	Korri- geerimine	31.12.2016 korrigeeritud
Muud lühiajalised kohustused	3 242 671	-522 104	2 720 567
Sihtfinantseering (lühiajaline)	0	136 802	136 802
Sihtfinantseering (pikaajaline)	0	385 302	385 302

Korrigeerimine ei avalda mõju koondkasumiaruandele

Uute või muudetud standardite ja tõlgenduste rakendamine.

Järgmised uued või muudetud standardid ja tõlgendused muutusid ettevõttele kohustuslikuks alates 01.01.2017:

“Avalikustamise projekt” – IAS 7 muudatused (rakendub 1. jaanuaril 2017 või hiljem algavatele aruandeperioodidele). Muudetud standard IAS 7 nõuab finantseerimistegevusest tekkinud kohustuste alg- ja lõppsaldo vahel toimunud liikumiste avalikustamist. Vastavalt standardi nõuetele on aastaaruandes avalikustatud informatsioon võlakohustuste alg- ja lõppsaldo vahel toimunud liikumiste kohta.

Ülejäänud uutel või muudetud standarditel või tõlgendustel, mis hakkasid esmakordselt kehtima 01.01.2017 algaval aruandeaastal, ei ole eeldatavasti olulist mõju ettevõttele.

Uued standardid, tõlgendused ja nende muudatused

Välja on antud uusi või muudetud standardeid ja tõlgendusi, mis muutuvad ettevõttele kohustuslikuks alates 01.01.2018 või hilisematel perioodidel ja mida ettevõtte ei ole rakendanud ennetähtaegselt:

IFRS 9 „Finantsinstrumendid“ (rakendub 1. jaanuaril 2018 või hiljem algavatele aruandeperioodidele). Uue standardi peamised reeglid on järgmised:

- Finantsvarad tuleb klassifitseerida ühte kolmest mõõtmiskategoorias – varad, mida kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses, varad, mida kajastatakse õiglases väärtuses muutustega läbi muu koondkasumiaruande, ja varad, mida kajastatakse õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande.
- Võlainstrumendi klassifitseerimine sõltub ettevõtte ärimudelitest finantsvarade haldamisel ning sellest, kas vara lepingulised rahavood sisaldavad ainult põhiosa- ja intressimakseid („APIM“).
- Omakapitaliinstrumendid tuleb alati kajastada õiglases väärtuses. Samas võib juhtkond teha tagasivõtmatu valiku kajastada õiglase väärtuse muutused läbi muu koondkasumiaruande, eeldusel, et instrumenti ei hoita kauplemiseesmärgil. Kui omakapitaliinstrumenti hoitakse kauplemiseesmärgil, tuleb selle õiglase väärtuse muutused kajastada kasumiaruandes.
- Enamus IAS 39 nõudeid finantskohustuste klassifitseerimiseks ja mõõtmiseks kanti muutmata kujul üle IFRS 9-sse. Peamiseks muudatuseks on see, et finantskohustuste puhul, mis on määratud kajastamiseks õiglases väärtuses läbi kasumiaruande, peab ettevõtte enda krediidiriski muutusest tulenevad õiglase väärtuse muutused kajastama muus koondkasumiaruandes.
- IFRS 9 kehtestab uue mudeli väärtuse languse kahjumite kajastamiseks – oodatava krediidikahjumi mudeli. See on „kolmetasandiline“ lähenemine, mille aluseks on finantsvarade krediitkvaliteedi muutumine pärast esialgset arvelevõtmist.
- Riskimaandamisarvestuse nõudeid muudeti, et siduda raamatupidamisarvestus paremini riskijuhtimisega. Standard pakub ettevõtetele arvestuspõhimõtte valikut rakendada kas IFRS 9 riskimaandamisarvestuse nõudeid või jätkata IAS 39 rakendamist kõikidele riskimaandamisinstrumentidele, kuna standard ei käsitle hetkel makro-riskimaandamisarvestust.

Ettevõtte hinnangul standard ei avalda olulist mõju finantsaruannetes.

IFRS 15 „Müügitulu lepingutelt klientidega“ (rakendub 1. jaanuaril 2018 või hiljem algavatele aruandeperioodidele). Uue standardi põhiprintsiibi kohaselt kajastatakse müügitulu siis, kui kaup või teenus antakse kliendile üle, ning müügitulu kajastatakse tehinguhinnas. Koos müüdüd kaubad ja teenused, mis on eristatavad, tuleb kajastada eraldi ning lepinguhinnast antavad hinnaalandused tuleb reeglina allokeerida eraldi elementidele. Kui saadav tasu võib teatud põhjustel muutuda, kajastatakse müügituluna miinimumsumma, kui sellega ei kaasne olulist tühistamise/tagasimaksmise riski. Klientidega lepingute saamise tagamiseks tehtud kulutused tuleb kapitaliseerida ja amortiseerida selle perioodi jooksul, mil leping tekitab tulusid. Standardi rakendamise hinnanguline mõju ettevõtte finantsaruandele on juhtkonna hinnangul ebaoluline.

IFRS 15 „Müügitudu lepingutelt klientidega“, muudatused (rakendub 1. jaanuaril 2018 või hiljem algavatele aruandeperioodidele). Muudatused ei muuda standardi põhiprintsiipe, vaid selgitavad, kuidas neid printsiipe tuleks rakendada. Muudatused selgitavad, kuidas tuvastada teostamiskohustusi (lubadust kliendile üle anda kaupa või osutada teenust) lepingus; kuidas määrata, kas ettevõtte on müügitehingu põhiosutaja (*principal*) (kauba või teenuse pakkuja) või agent (vastutav kauba või teenuse pakkumise korraldamise eest); ning kuidas määrata, kas müügitudu litsentsi andmise eest tuleb kajastada konkreetsel ajahetkel või perioodi jooksul. Neile selgitustele lisaks sisaldavad muudatused kaks täiendavat lihtsustust eesmärgiga vähendada ettevõtte kulusid ja keerukust standardi esmakordsel rakendamisel. Ettevõtte hindas muudatuste mõju finantsaruandele ja juhtkonna hinnagul on see ebaoluline.

IFRS 16 „Rendilepingud“ (rakendub 1. jaanuaril 2019 või hiljem algavatele aruandeperioodidele). Uus standard sätestab rendilepingute arvelevõtmise, mõõtmise, esituse ja avalikustamise põhimõtted. Kõikide rendilepingute tulemusena saab rendilevõtja õiguse kasutada vara alates rendilepingu algusest ning – juhul kui rendimakseid tehakse üle perioodi – ka finantseeringu. Sellest tulenevalt elimineerib IFRS 16 rendilepingute klassifitseerimise kasutus- ja kapitalirentideks nagu seda tegi IAS 17 ning selle asemel kehtestab ühe arvestusmudeli rendilevõtjate jaoks. Rendilevõtjad peavad (a) arvele võtma varad ja kohustused kõikide üle 12-kuuliste rendilepingute osas, v.a juhul kui renditav vara on väikese väärtusega; ning (b) kajastama kasumiaruandes kulumit renditavadelt varadelt ja intressikulu rendikohustustelt. IFRS 16 põhimõtted rendileandjate jaoks jäävad sisuliselt samaks IAS 17 põhimõtetega, ehk et rendileandja jagab jätkuvalt oma rendilepingud kasutus- ja kapitalirentideks ning kajastab neid rendiliike erinevalt. Ettevõtte hindas standardi mõju finantsaruandele. Varad ja kohustused suurenevad hinnanguliselt 293 tuhat.

Ülejäänud uutel või muudetud standarditel või tõlgendustel, mis veel ei kehti, ei ole eeldatavasti olulist mõju ettevõttele.

Välisvaluuta arvestus

Kõik välisvaluuta tehingud on kajastatud eurodes tehingupäeval kehtinud Euroopa Keskpannga ametliku valuutakursi alusel. Välisvaluutas fikseeritud monetaarsed varad ja kohustused on aruandeperioodi lõpul ümber hinnatud vastavalt aruandeperioodi lõpul kehtinud Euroopa Keskpannga ametlikule valuutakursile. Ümberhindamisest saadud kursikasumid ja -kahjumid on kajastatud koondkasumi aruandes.

Lühi- ja pikaajalised varad ja kohustused

Varad ja kohustused on kajastatud lühiajalistena, kui nad realiseeruvad 12 kuu jooksul alates aruandeperioodi lõpust. Pikema perioodi jooksul realiseeruvad varad ja kohustused on kajastatud pikaajalistena.

Finantsvara

Kõik finantsvarad võetakse algselt arvele nende õiglases väärtuses. Algne õiglase väärtus sisaldab ka kõiki finantsvara soetamisega otseselt kaasnevaid kulutusi, sealhulgas tasud vahendajatele ja nõustajatele, tehinguga kaasnevad mittetagastatavad maksud ja muud sarnased kulutused, v.a. selliste finantsvarade, mida kajastatakse õiglases väärtuses muutusega läbi koondkasumiaruande, soetamisega seotud kulutused.

Sõltuvalt finantsvarade omandamise eesmärgist klassifitseeritakse investeeringuid vastavalt IAS 39 nõuetele järgmistesse kategooriatesse:

- laenud ja nõuded;
- õiglases väärtuses muutustega läbi koondkasumiaruande kajastatavad finantsvarad;
- lunastustähtajani hoitavad investeeringud;
- müügiootel finantsvarad.

Ettevõtte kõik finantsvarad kuuluvad kategooriasse laenud ja nõuded seisuga 31.12.2017 ja 31.12.2016.

Laenud ja nõuded on fikseeritud või kindlaksmääratavate maksetega finantsvarad, mis ei ole noteeritud aktiivsel turul. Laenud ja nõuded kajastatakse käibevaradena, v.a juhul kui nende tasumise tähtaeg on hiljem kui 12 kuu jooksul pärast bilansikuupäeva. Selliseid varasid kajastatakse põhivarana. Laenud ja nõuded võetakse esmalt arvele õiglases väärtuses koos tehingukulustega ning pärast esmast arvele võtmist kajastab ettevõtte laenusid ja nõudeid korrigeeritud soetusmaksumuses (miinus võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused), arvestades järgnevatel perioodidel nõudelt intressitulu, kasutades efektiivse intressimäära meetodit.

Korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil kajastatavaid finantsvarasid hinnatakse alla juhul, kui on tõenäoline, et nende kaetav väärtus on väiksem kui väärtus finantsseisundi aruandes (ebatõenäoliselt laekuvate nõuete osas on allahindlus kajastatud kontraaktiva kontol ning lootusetud nõuded on finantsseisundi aruandest välja kantud). Korrigeeritud soetusmaksumuses kajastatavate finantsvarade kaetav väärtus on finantsvarast tulevikus saadavate rahavoogude nüüdisväärtus diskonteerituna esmasel kajastamisel fikseeritud efektiivse intressimääraga. Igat nõuet konkreetse kliendi vastu hinnatakse eraldi, arvestades teadaolevat infot kliendi maksevõime kohta. Äritegevusega seotud finantsvarade allahindlus kajastatakse koondkasumiaruandes ärikuluna (real "muud tegevuskulud") ning investeerimistegevusega seotud finantsvarade allahindlus kajastatakse koondkasumiaruandes finantskuluna. Aruandeperioodil laekunud, eelnevalt kuludesse kantud nõuded on kajastatud koondkasumiaruandes „muu ärituluna“.

Õiglase väärtuse sisendite tasemete selgitused vastavalt IFRS 13-le:

- **Tase 1:** (korrigeerimata) noteeritud hinnad identsete varade või kohustiste aktiivsetel turgudel;
- **Tase 2:** muud sisendid kui 1. tasemes sisalduvad noteeritud hinnad ja mis on vara või kohustise osas jälgitavad kas otse (st hindadena) või kaudselt (st on tuletatud hindadest);
- **Tase 3:** vara või kohustise sisendid, mis ei põhine jälgitavatel turuandmetel (mittejälgitavad sisendid).

Aktiivsetel turgudel kaubeldavate finantsinstrumentide õiglase väärtuse aluseks on noteeritud turuhinnad aruandeperioodi lõpu seisuga. Turgu peetakse aktiivseks, kui noteeritud hinnad on lihtsalt ja regulaarselt kättesaadavad börsilt, vahendajalt, maaklerilt, tööstusharu grupilt, hindamisteenistusest või regulatiivselt organilt, ja need kujutavad tegelike ja regulaarselt aset leidvate turutingimustel toimuvate tehingute hindu. Aktiivsel turul mittekaubeldavate finantsinstrumentide õiglane väärtus määratakse hindamistehnikate abil. Instrument liigitatakse tasemele 2, kui kõik olulised sisendandmed, mis on vajalikud õiglase väärtuse määramiseks, on jälgitavad. Kui üks või mitu olulist sisendit ei baseeru jälgitavatel turuandmetel, liigitatakse instrument tasemele 3. Ettevõtte kõik finantsinstrumendid on liigitatud tasemele 3 (täiendav info lisas 3).

Finantsvaradelt saadav intressitulu arvestatakse kasutades efektiivset intressimäära. Arvestatud, kuid väljamaksmata tulu kajastatakse finantsseisundi aruandes viitlaekumisena. Finantsvarade kajastamine lõpetatakse siis, kui ettevõtte kaotab õiguse finantsvarast tulenevatele rahavoogudele või ta annab kolmandale osapoolale üle varast tulenevad rahavood ning enamiku finantsvaraga seotud riskidest ja hüvedest.

Raha ja raha ekvivalendid

Raha ja raha ekvivalendid nii finantsseisundi aruandes kui ka rahavoogude aruandes moodustavad sularaha kassas, raha arvelduskontodel, lühiajalised (kuni 3 kuud) deposiidid.

Materiaalne põhivara

Kajastamine ja mõõtmine

Põhivaraks loetakse ettevõtte enda majandustegevuses kasutatavaid varasid kasuliku eluaega üle ühe aasta. Materiaalset põhivara kajastatakse soetusmaksumus, millest on maha arvatud akumulieeritud amortisatsioon ja väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Soetusmaksumus hõlmab kulutusi, mis on otseselt seostatavad vara soetamisega. Oma tarbeks valmistatud põhivara soetusmaksumus koosneb materjalikulust, otsestest tööjõukuludest ning muudest kuludest, mis on otseselt vajalikud vara eesmärgipärase kasutamise ettevalmistamiseks. Põhivara soetamise, ehitamise või tootmisega seotud laenukasutuse kulutused kapitaliseeritakse vara soetusmaksumusse.

Juhul, kui materiaalse põhivara objekt koosneb üksteisest eristatavatest olulistest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, võetakse need komponendid raamatupidamises arvele eraldi varaobjektidena, määrates neile eraldi amortisatsiooninormid vastavalt komponentide kasulikule elueale.

Edaspidised väljaminekud

Mõne materiaalse põhivaraobjekti osasid tuleb teatud ajavahemike järel vahetada või renoveerida. Sellised väljaminekud kajastatakse materiaalse põhivara bilansilises maksumus juhul, kui on tõenäoline, et ettevõtte saab varaobjekti osaga seotud tulevast kasu ja varaobjekti osa soetusmaksumust saab usaldusväärselt hinnata. Asendatud osade kajastamine finantsseisundi aruandes lõpetatakse. Vastavalt eelmises lõigus toodud arvelevõtmise põhimõtetele ei kajastata materiaalse põhivara objekti bilansilises maksumus igapäevase hooldusega seotud kulusid. Sellised väljaminekud on tekkepõhiselt perioodikulud.

Kulumi arvestus

Kulum kajastatakse koondkasumiaruandes ning arvestatakse materiaalselt põhivaralt ning selle eristatavatelt komponentidelt lineaarsel meetodil. Maad ja lõpetamata ehitisi ei amortiseerita. Ettevõtte kasutab järgmisi amortisatsiooninorme:

• maa	0%
• rajatised, hooned, ehitised ja nende tehnosüsteemid	2-20%
• masinad ja seadmed	1-40%
• muu inventar	10-40%

Amortisatsiooni arvestamist alustatakse hetkest, mil vara on kasutatav vastavalt juhtkonna poolt plaanitud eesmärgil ning lõpetatakse kui lõppväärtus ületab bilansilist jääkmaksumust, vara lõpliku eemaldamiseni kasutusest või ümberklassifitseerimisel „müügiootel põhivaraks“. Materiaalsele põhivarale määratud kasulikud eluead, jääkväärtused ja amortisatsioonimeetodid vaadatakse üle iga-aastaselt. Muudatustest tulenev mõju kajastub aruandeperioodis ja järgnevatel perioodides.

Materiaalse põhivara kajastamine lõpetatakse vara võõrandamisel või siis, kui ettevõtte ei eelda selle vara kasutamisest või müügist enam majanduslikku kasu saada. Materiaalse põhivara kajastamise lõpetamisest tekkivad kasumid ja kahjumid kajastatakse koondkasumiaruandes real „põhivara kulum“ perioodil, mil kajastamine lõpeb.

Immateriaalne põhivara

Immateriaalne põhivara võetakse algselt arvele tema soetusmaksumus, mis koosneb ostuhinnast ja otseselt soetamisega seotud kulutustest. Immateriaalset põhivara kajastatakse soetusmaksumus, millest on maha arvatud akumulieerunud kulum ja võimalikud

väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Immateriaalset põhivara (välja arvatud firma-väärtus) amortiseeritakse lineaarsel meetodil hinnangulise kasuliku eluea jooksul. Immateriaalse põhivara väärtuse langust hinnatakse juhul, kui eksisteerib sellele viitavaid asjaolusid, analoogiliselt materiaalse põhivara väärtuse languse hindamisele.

Amortisatsioon

Amortisatsiooni arvestatakse lineaarselt iga immateriaalse varaobjekti kohta vastavalt selle kasulikule elueale määruga 4-20% aastas.

Varade väärtuse langus

Finantsvara

Igal bilansipäeval hindab Ettevõtte, kas eksisteerib objektiivseid tõendeid finantsvara väärtuse languse kohta. Finantsvara väärtus loetakse langenuks juhul, kui esineb objektiivseid tõendeid ühest või enamast sündmusest, mis on negatiivselt mõjutanud varast saadavaid rahavoogusid. Vt ka lõik „Finantsvarad“.

Mittefinantsvara

Igal bilansipäeval hindab Ettevõtte kriitiliselt, kas on märke, mis võiksid viidata mittefinantsvarade väärtuse langusele. Kui ilmneb märke varade väärtuse võimalikust vähenemisest, viiakse läbi vara kaetava väärtuse test.

Vara kaetav väärtus on kas selle vara või raha teeniva üksuse õiglane väärtus, millest on maha arvatud müügikulud või kasutusväärtus olenevalt sellest, kumb neist on suurem. Kasutusväärtuse hindamisel diskonteeritakse hinnangulisi tulevasi rahavooge diskontomääruga, mis väljendab hetke turuväärtuse suundumusi ja varaga seotud spetsiifilisi riske. Vara väärtuse languse testimiseks grupeeritakse varad kõige väiksemasse võimalikku varade gruppi, mille pidevast kasutamisest on võimalik rahavoogusid eristada ning mis on olulises osas sõltumatud teistest varadest või varade gruppidest saadavatest rahavoogudest.

Vara väärtuse langus kajastatakse kahjumina, kui vara või selle raha genereeriva üksuse bilansiline väärtus ületab selle hinnangulist kaetavat väärtust. Vara väärtuse langusest tekkinud kahjumid kajastatakse koondkasumiaruandes.

Varade kaetavat väärtust suurendatakse juhul, kui on viiteid, et vara väärtus on tõusnud ja kaetava väärtuse arvutamisel kasutatud hinnangud muutuvad. Kui väärtuse testi tulemusel selgub, et vara kaetav väärtus on tõusnud üle bilansilise jääkmaksumuse, tühistatakse varasem allahindlus ning suurendatakse bilansilist jääkmaksumust. Ülempiiriks on vara bilansiline jääkmaksumus, mis oleks kujunenud arvestades vahepealsetel aastatel normaalset amortisatsiooni.

Finantskohustused

Kõik finantskohustused (võlad hankijatele, võetud laenu, viitvõlad, muud võlakohustused) võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, milleks on finantskohustuse eest saadud tasu õiglase väärtus. Edasine kajastamine toimub korrigeeritud soetusmaksumuses, kasutades efektiivse intressimäära meetodit. Tehingukulud võetakse arvesse efektiivse intressimäära arvutamisel ning kantakse kuludesse finantskohustuse eluea jooksul. Finantskohustustega kaasnevad kulutused (sh intressikulud) kajastatakse tekkepõhiselt perioodikuluna. Finantskohustus liigitatakse lühiajaliseks, kui see tuleb tasuda 12 kuu jooksul alates aruandepäevast või kui ettevõttel pole tingimusteta õigust lükata kohustuse tasumist edasi rohkem kui 12 kuud alates aruandepäevast. Laenukohustusi, mis tuleb tagasi maksta 12 kuu jooksul alates aruandepäevast, kuid mis refinantseeritakse pikaajaliseks pärast aruandepäeva, kuid enne aastaaruande kinnitamist, kajastatakse lühiajalisena. Samuti kajastatakse lühiajalisena laenukohustusi, mida laenuandjal on õigus aruandepäeval tagasi kutsuda laenulepingu rikkumise tõttu.

Ettevõtte ei ole laenukulutusi kuni aruandeperioodi lõpuni kapitaliseerinud.

Finantskohustuse kajastamine lõpetatakse siis, kui kohustus on tasutud, tühistatud või aegunud.

Eraldised ja tingimuslikud kohustused

Finantsseisundi aruandes kajastatakse eraldisena enne aruandeperioodi lõppu toimunud kohustavast sündmusest tulenevaid kohustusi, millel on kas seaduslik või lepinguline alus või mis tulenevad ettevõtte senisest tegevuspraktikast, mis nõuavad varast loobumist, mille realiseerumine on tõenäoline (on rohkem tõenäoline kui mitte, et vahendite väljavool on vajalik kohustuse rahuldamiseks) ja mille maksumust on võimalik usaldusväärselt mõõta, kuid mille realiseerimise aeg või summa ei ole täpselt teada. Eraldiste kajastamisel finantsseisundi aruandes lähtutakse juhtkonna hinnangust eraldiste täitmiseks tõenäoliselt vajamineva summa ning eraldise realiseerumise aja kohta. Eraldis kajastatakse finantsseisundi aruandes summas, mis on juhtkonna hinnangu kohaselt aruandeperioodi lõpu seisuga vajalik eraldisega seotud kohustuse rahuldamiseks või üleandmiseks kolmandale osapoolle. Eraldiste kulu ja eraldiste finantsseisundi aruandes kajastatud maksumuse muutuste kulu kajastatakse aruandeperioodi kuludes. Eraldisi ei moodustata tulevaste perioodide kahjumite katmiseks.

Juhul kui eraldis realiseerub tõenäoliselt hiljem kui 12 kuu jooksul pärast aruandeperioodi lõppu, kajastatakse seda diskonteeritud väärtuses (eraldisega seotud väljamaksete nüüdisväärtuse summas), välja arvatud juhul, kui diskonteerimise mõju on ebaoluline. Lubadused, garantiid ja muud kohustused, mille realiseerumine on vähetõenäoline või millega kaasnevate kulutuste suurust ei ole võimalik piisava usaldusväärsusega hinnata, kuid mis teatud tingimustel võivad tulevikus muutuda kohustusteks, on avalikustatud aastaruande lisades tingimuslike kohustustena.

Rendiarvestus

Kapitalirendiks loetakse rendisuhet, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Ülejäänud rendilepinguid käsitletakse kasutusrendina. Kapitalirendi puhul võetakse vara ja kohustus rentniku finantsseisundi aruandes arvele renditud vara õiglasel väärtuses või rendimaksete miinimumsumma nüüdisväärtuses juhul, kui see on madalam. Rendimaksed jaotatakse finantskuluks (intressikulu) ja kohustuse jääkväärtuse vähendamiseks. Finantskulud jaotatakse rendiperioodile arvestusega, et intressimäär on kogu aja kohustuse jääkväärtuse suhtes sama. Kapitalirendi tingimustel renditud varad amortiseeritakse nagu omandatud põhivaragi, kusjuures amortisatsiooniperioodiks on vara eeldatav kasulik tööiga või rendisuhte kehtivuse periood, olenevalt sellest, kumb on lühem.

Ettevõtte kasutusrentnikuna

Kasutusrendi maksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt kuluna.

Ettevõtte kasutusrendile-andjana

Kasutusrendi tingimustel väljarenditud vara kajastatakse finantsseisundi aruandes tavakorras, analoogselt muule ettevõtte finantsseisundi aruandes kajastatavale varale. Kasutusrendi maksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt koondkasumiaruande kirjel „muu äritulu”.

Tulud

Tulu kajastatakse saadud või saadaoleva tasu õiglasel väärtuses.

Tulu navigatsiooniteenuse osutamisest kajastatakse perioodil, mil teenuse osutamine õhusõiduki meeskonnale on lõppenud. Tulu teenuse osutamisest arvutatakse vastavalt avalikustatud hinnakirjas toodud põhimõtetele ja ühikuhindadele. Klientidele esitatakse arved reeglina üks kord kuus vastavalt osutatud teenuste mahule.

Tulu kaupade müügist kajastatakse siis, kui kõik olulised omandiga seotud riskid ja kasu saamise võimalused on läinud üle ostjale. Tulu teenuse osutamisest või kaupade müügist ei kajastata, kui ettevõtte ei ole kindel nõude laekumise või kulude hüvitamise tõenäosuses. Müügituluna kajastatakse tasu osutatud teenuste ja müüdud kaupade eest, millest on maha arvatud hinnaalandused.

Intressitulu kajastatakse tekkepõhiselt efektiivse intressimäära alusel koondkasumiaruandes finantstulude koosseisus.

Tööjõukulud

Tööjõukulud kajastatakse koondkasumiaruandes hetkel, kui ettevõttel on töötajate ees tekkinud kohustus. Tööjõukuludes kajastatakse töötajatele makstud palk koos sotsiaalmaksu (33%) ning töötuskindlustusmaksuga (0,8%) ning tehtud erisoodustused koos nendelt makstud tulumaksu (tulumaksumäär alates 1.01.2015 20/80) ja sotsiaalmaksuga. Puhkusetasu kulu ning kohustuse suurus aruandeperioodi lõpus määratakse inventuuri käigus. Väljateenitud puhkusetasu kajastatakse koondkasumiaruandes tööjõukuludena ning võetakse finantsseisundi aruandes arvele lühiajalise kohustusena.

Ettevõtte tulumaks

Kehtiva tulumaksuseaduse kohaselt ei maksustata Eestis mitte ettevõtte kasumit, vaid dividendide määraga 20/80 netodividendina väljamakstud summast. Tulenevalt maksustamise kontseptsiooni eripärast ei oma mõiste „varade ja kohustuste maksubaas“ majanduslikku sisu ning edasilükkunud tulumaksukohustust ega tulumaksu vara ei saa tekkida.

Dividendidelt arvestatavat ettevõtte tulumaksu kajastatakse tulumaksukuluna ja -kohustusena dividendide väljakuulutamise perioodi koondkasumiaruandes.

Maksimaalne võimalik tulumaksukohustuse summa, mis võiks kaasneda dividendide väljamaksmisega, on ära toodud lisas 15.

Alates 2019. aastast on võimalik dividendide väljamaksetele rakendada maksumäära 14/86. Seda soodsamat maksumäära saab kasutada dividendimaksele, mis ulatub kuni kolme eelneva majandusaasta keskmise dividendide väljamakseni, mis on maksustatud 20/80 maksumääraga. Kolme eelneva majandusaasta keskmise dividendimakse arvestamisel on 2018.a. esimene arvesse võetav aasta.

Sihtfinantseerimine

Varade sihtfinantseerimist kajastatakse brutomeetodil. Sihtfinantseerimise abil soetatud vara võetakse finantsseisundi aruandes arvele tema soetusmaksumuses, varade soetamise toetuseks saadud sihtfinantseerimise summa kajastatakse finantsseisundi aruandes pikaajalise kohustusena kui tulevaste perioodide tulu sihtfinantseerimisest. Soetatud vara amortiseeritakse kulusse ja sihtfinantseerimise kohustus tulusse soetatud vara kasuliku eluea jooksul.

Tegevuskulude sihtfinantseerimisest saadud tulu kajastatakse koondkasumiaruandes proportsionaalselt sellega seonduvate kuludega. Tulu kajastamisel rakendatakse brutomeetodit, st. saadud toetusi ja kompenseeritavat kulu kajastatakse koondkasumiaruandes eraldi ridadel. Sihtfinantseerimist ei kajastata tuluna enne, kui eksisteerib piisav kindlus, et ettevõtte vastab sihtfinantseerimisega seotud tingimustele ja sihtfinantseerimine leiab aset.

Sihtfinantseeringut kajastatakse lühiajalisena kui eeldatav tuluna kajastamine toimub järgneva 12 kuu jooksul. Ülejäänud finantseeringud kajastatakse pikaajalisena.

Rahavood

Rahavoogude aruanne koostatakse otsesel meetodil. Raha ja selle ekvivalentidena käsitletakse rahavoogude aruandes finantsseisundi aruande kirjel "raha ja raha ekvivalendid" kajastatud varasid.

Laekumised ostjatelt ning väljamaksed tarnijatele kajastatakse äritegevuse kui investeerimistegevuse rahavoogudes brutosummana, s.t. koos käibemaksuga.

Lühiajalistelt rahapaigutustelt saadud tuleml kajastatakse investeerimistegevuse rahavoona. Laenu kasutamise eest tasutud intressimaksed kajastatakse finantseerimistegevuse rahavoona.

Sündmused pärast aruandeperioodi

Raamatupidamise aastaaruandes kajastuvad olulised varade ja kohustuste hindamist mõjutavad asjaolud, mis ilmsid aruandeperioodi lõpu 31.12.2017 ja aruande koostamise kuupäeva vahemikul, kuid mis on seotud aruandeperioodil või varasematel perioodidel toimunud tehingutega. Sündmused pärast aruandeperioodi, mis ei oma mõju aruandeaasta kasumile ega seisuga 31.12.2017 varadele ja kohustustele, kuid mis oluliselt mõjutavad järgnevate perioodide tulemusi, on raamatupidamise aastaaruandes avalikustatud.

LISA 2. Raha ja raha ekvivalendid

(EUR)	31.12.2017	31.12.2016
Swedbank AS	1 085 067	2 374 646
SEB Pank AS	140 403	552 153
Luminor Bank AS	35 230	1 602 546
Kassa	389	205
Kokku	1 261 089	4 529 551

LISA 3. Finantsinstrumendid

Ettevõttel on järgmised finantsvarad ja finantskohustused, mis kõik kajastuvad õiglase väärtuse hierarhia tasemel 3.

(EUR)	Lisa	31.12.2017	31.12.2016
Finantsvarad			
Raha ja raha ekvivalendid	2	1 261 089	4 529 551
Nõuded ostjate vastu	4	4 135 207	2 691 777
Finantsvarad kokku		5 396 296	7 221 328
Finantskohustused			
Võlakohustused	7	8 301 674	5 281 555
Muud lühiajalised kohustused	9	2 476 456	1 094 370
Finantskohustused kokku		10 778 130	6 375 925

Avalikustamise eesmärgil leitakse õiglase väärtuse tulevaste lepinguliste rahavoogude diskonteerimisel turu intressimääraga, mis on kättesaadav ettevõtte sarnastele finantsinstrumentidele. Ettevõtte juhatuse hinnangul ei erine finantsseisundi aruandes korrigeeritud soe-

tusmaksumuses kajastatud finantsvarade ja -kohustuste bilansilised väärtused 31.12.2017 ja 31.12.2016 seisuga oluliselt nende õiglasest väärtusest, kuna need tasutakse 12 kuu jooksul arvestatuna bilansi kuupäevast. Samuti ei erine pikaajaliste võlakohustuste õiglased väärtused oluliselt nende bilansilisest väärtusest, kuna nende intressimäärad vastavad turul kehtivatele intressimääradele.

Ettevõtte puuduvad õiglasest väärtusest mõõdetavad varad ja kohustused.

LISA 4. Nõuded ostjate vastu

(EUR)	31.12.2017	31.12.2016
Ostjatelt laekumata arved	4 350 823	2 812 204
<i>s.h. seotud osapooltelt laekumata arved</i>	<i>109 217</i>	<i>120 090</i>
Ebatõenäoliselt laekuvad arved	-215 616	-120 427
Nõuded ostjate vastu	4 135 207	2 691 777

Nõuetest seisuga 31.12.2017 on tähtjaks tasumata 405 258 eurot (31.12.2016: 741 460 eurot), millest rohkem kui ühe kuu maksetähtjaja ületanud nõuded moodustavad 215 616 eurot (31.12.2016: 121 975 eurot).

Varem ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud nõuetest laekus 2017. a 3 386 eurot (2016: 1 024 eurot). Aruandeaastal kanti ebatõenäoliselt laekuvaks nõudeid 111 487 euro (2016: 27 570 euro) ulatuses. Lootusetuks tunnistati ja kanti finantsseisundi aruandest välja nõudeid 12 912 euro (2016: 7 056 euro) ulatuses (täiendav info krediidiriski osas vt lisa 20).

LISA 5. Muud nõuded ja ettemaksed

(EUR)	31.12.2017	31.12.2016
Maksude ettemaksed	230 910	56 916
Kasutusrendi ettemaksed	19 285	28 075
Muud ettemaksed ja nõuded	157 109	102 205
Kokku	407 304	187 196

initsiaalid/initials ainult identifitseerimiseks
 Initialed for the purpose of identification only
 Initsiaalid/initials L.K.
 Kuupäev/date 28.03.18
 PricewaterhouseCoopers, Tallinn

LISA 6. Põhivara

Materiaalne põhivara

(EUR)	Maa, hooned, ehitised ja nende tehnosüsteemid	Masinad ja seadmed	Muu materiaalne põhivara	Lõpetamata investeringud, ettemakused	Kokku
Jääkmaksumus					
31.12.2015	3 937 016	4 848 188	123 720	3 934 304	12 843 228
Soetamine	12 617	22 751	0	1 319 205	1 354 573
Ümberklassifitseerimine	0	302 652	0	-301 172	0
Ümberklassifitseerimine kuluks	0	0	0	-13 143	-13 143
Müük ja mahakandmine	-1 086	-14 393	-3 880	0	-19 359
Arvestatud kulum	-139 054	-964 509	-34 878	0	-1 138 441
Jääkmaksumus					
31.12.2016	3 809 493	4 194 689	84 962	4 939 194	13 028 338
Soetamine	0	0	0	4 079 908	4 079 908
Ümberklassifitseerimine	0	1 257 426	19 073	-1 276 499	0
Ümberklassifitseerimine immateriaalseks põhivaraks	0	0	0	-4 361 702	-4 361 702
Arvestatud kulum	-139 789	-929 472	-34 224	0	-1 103 485
Jääkmaksumus					
31.12.2017	3 669 704	4 522 643	69 811	3 380 901	11 643 059

Initsialiseeritud ainult identifitseerimiseks
 Initialed for the purpose of identification only
 Initsiaalid/initials L.K.
 Kuupäev/date 28.03.18
 PricewaterhouseCoopers, Tallinn

Immateriaalne põhivara

(EUR)	Tarkvara	Lõpetamata investering	Kokku
Jääkmaksumus 31.12.2015	8 294 689	91 132	8 385 821
Soetamine	344 720	1 553 304	1 898 024
Ümberklassifitseerimine	1 429 320	-1 429 320	0
Arvestatud kulum	-1 489 222	0	-1 489 222
Jääkmaksumus 31.12.2016	8 579 507	215 116	8 794 623
Soetamine	12 513	2 623 024	2 635 537
Ümberklassifitseerimine	1 561 857	-1 561 857	0
Ümberklassifitseerimine lõpetamata investeringutest	4 361 702	0	4 361 702
Ümberklassifitseerimine kuluks	0	-7 915	-7 915
Arvestatud kulum	-2 015 814	0	-2 015 814
Jääkmaksumus 31.12.2017	12 499 765	1 268 368	13 768 133

Aruandeaasta lõpul lõpetamata materiaalse põhivara investeringutena kajastatud summadest olulise osa moodustavad:

- Lennujuhtimiskeskuse juurdeehitus 1,7 miljoni eurot. 2018. aastal jätkuvad ehitustööd ja objekti eeldatav kasutusele võtmisaeg on suvi 2018.
- lennujuhtimissüsteemi EUROCAT tarkvara täiendused 1,4 miljoni euro ulatuses. Süsteemi täienduste kasutuselevõtt sõltub Euroopa Liidu rakendusmääruse jõustumise kuupäevast, mis on olemasoleva informatsiooni kohaselt edasi lükatud aastasse 2018.

Lõpetamata investeringutest immateriaalse põhivarana enamuse moodustab lennujuhtimissüsteemi tarkvara täiendus 736 tuhat eurot ning maa-õhk andmevahetusvõrgu liitumistasu 263 tuhat eurot.

LISA 7. Võlakohustused

Võlausaldaja	Võla- kohustuse jääk kok- ku	pikaajaline osa	lühiajaline osa	Intressi- määr	Võlgnevuse lõpliku kus- tutamise tähtaeg
Seisuga 31.12.2016					
Swedbank AS	5 281 555	4 342 985	938 570	1,69%	18.05.2022
Kokku	5 281 555	4 342 985	938 570		
Seisuga 31.12.2017					
Swedbank AS	4 342 985	3 388 206	954 779	1,69%	18.05.2022
Swedbank AS	3 958 689	3 574 895	383 794	1,27%	4.09.2027
Kokku	8 301 674	6 963 101	1 338 573		

Ettevõtte on 2 laenu, millest ühe laenulepingu tagatiseks on seatud hüpoteek ettevõtte kinnistule 639 116 euro ulatuses. Panditud vara bilansiline väärtus seisuga 31.12.2017 on 3 515 286 eurot. Teine laenuleping on tagatiseta. Esimene laen on fikseeritud intressimääraga 1,69% ja teise laenu intress on fikseeritud viimase laenusumma kasutuselevõtmise hetkel so 1,27%. Laenu kajastamisel on lähtutud juhtkonna hinnangust, et nominaalne ja efektiivne intressimäär ei erine oluliselt.

2017. aasta laenuintressist 89 814 eurot (2016: 190 821 eurot) on kõik kajastatud koondkasumiaruandes finantskuluna.

Netovõlg

(EUR)	31.12.2017	31.12.2016
Raha ja raha ekvivalendid (lisa 2)	1 261 089	4 529 551
Lühiajalised võlakohustused	-1 338 573	-938 570
Pikaajalised võlakohustused	-6 963 101	-4 342 985
Netovõlg	-7 040 585	-752 004
Raha ja raha ekvivalendid (lisa 2)	1 261 089	4 529 551
Fikseeritud intressimääraga võlakohustused	-8 301 674	-5 281 555
Netovõlg	-7 040 585	-752 004

	Raha ja raha ekvivalendid	Võlakohustused tagasimaksega kuni 1 aasta	Võlakohustused tagasimaksega üle 1 aasta	Kokku
Netovõlg 01.01.2016	7 196 223	-864 713	-5 285 313	1 046 197
Rahavoog	-2 666 672	-73 857	942 328	-1 798 201
Netovõlg 31.12.2016	4 529 551	-938 570	-4 342 985	-752 004
Rahavoog	-3 268 462	-400 003	-2 620 116	-6 288 581
Netovõlg 31.12.2017	1 261 089	-1 338 573	-6 963 101	-7 040 585

Initialiseeritud ainult identifitseerimiseks
 Initialied for the purpose of identification only
 Initsiaalid/initials L.K.
 Kuupäev/date 28.03.18
 PricewaterhouseCoopers, Tallinn

LISA 8. Võlad töövõtjatele

Kohustuse liik (EUR)		Algjäak	Moodus- tamine	Ümber- klassi- fitseeritud, ümber- hinnatud	Kasutami- ne	Lõppjäak
Väljamaksmata puhkusekohustus ja lahkumishüvitised	2017	597 093	1 192 647	0	-1 177 222	612 518
	2016	584 935	1 045 887	0	-1 033 729	597 093
Väljamaksmata preemiaeraldise lühiajaline osa	2017	1 110 050	1 316 053	-58 685	-1 127 760	1 239 658
	2016	1 030 721	1 181 855	-58 427	-1 044 099	1 110 050
Väljamaksmata preemiaeraldise pikaajaline osa	2017	618 504	541 890	-27 522	-458 465	674 407
	2016	549 786	499 322	-25 360	-405 244	618 504
Kokku 31.12.2017		2 325 647	3 050 590	-86 207	-2 763 447	2 526 583
Kokku 31.12.2016		2 165 442	2 727 064	-83 787	-2 483 072	2 325 647

Puhkusekohustusena on näidatud välja teenitud kuid kasutamata puhkusepäevade eest makstav puhkusetasu koos selle pealt makstava 33%-lise sotsiaalmaksu ja 0,8%-lise töötuskindlustusmaksuga.

Ettevõtte häid tulemusi ning eelnevate aastate praktikat arvestades on moodustatud eraldi personalile aastapreemia määramiseks, mis makstakse välja kolme aasta jooksul peale igaaastase aastaaruande kinnitamist üldkoosoleku poolt. Üldkoosolekul on kohustus aastaruande kinnitada hiljemalt 4 kuu jooksul peale aruandeaasta lõppu. Eraldise hulka on arvestatud ka kaasnevate maksude kulu ning pikaajaliste kohustuste ümberhindluse summa. Ümberhindlusel kasutati juhatuse hinnanguna diskontomäärana 4% aastas (2016: 4% aastas). Kulu sisaldub tööjõukuludes (vt ka lisa 12).

Puhkusekohustuse väljamaksed toimuvad töötajate puhkusele minekul.

Initialiseeritud ainult identifitseerimiseks
 Initialed for the purpose of identification only
 Initsiaalid/initials L.K.
 Kuupäev/date 28.03.18
 PricewaterhouseCoopers, Tallinn

LISA 9. Muud lühiajalised kohustused

(EUR)	31.12.2017	31.12.2016
Tarnijatele tasumata arved	2 444 928	1 013 647
<i>sh võlad tarnijatele põhivara eest</i>	1 412 425	476 291
Maksuvõlad	401 475	1 626 197
<i>Käibemaks</i>	0	6 765
<i>Sotsiaalmaks</i>	239 105	241 752
<i>Üksikisiku tulumaks</i>	120 956	117 822
<i>Töötuskindlustusmakse</i>	15 248	14 731
<i>Kogumispension</i>	12 926	12 626
<i>Erijuhtude tulumaks</i>	13 240	1 232 501
Viitintress	6 543	3 223
Muud lühiajalised kohustused	24 985	77 500
Kokku	2 877 932	2 720 567

LISA 10. Omakapital**Aktsiakapital**

Aktsiate arv 31.12.2017 oli 511 294 (31.12.2016: 511 294), aktsiate keskmiseks arvuks kujunes aruandeaastal 511 294 (2016: 511 294). Aktsiate emissiooni ega fondiemissiooni aruandeaastal ei toimunud. Aktsia nimiväärtuseks on 10 eurot ning see koosneb lihtaktsiatega. Kõik aktsiad kuuluvad Eesti Vabariigile.

Aktsiaseltsi miinimumaktsiakapital on 5 112 940 eurot ja maksimumaktsiakapitaliks 20 451 760 eurot. Iga lihtaktsia annab omanikule õiguse saada dividende ja ühe hääle üldkoosolekul.

Kohustuslik reservkapital

Kohustuslik reservkapital peab vastavalt äriseadustikule ja ettevõtte põhikirjale moodustama 10% aktsiakapitalist. Eraldised kohustuslikku reservkapitali suurendamiseks tehakse puhaskasumist aktsionäride üldkoosoleku otsuse alusel. Kohustuslikku reservkapitali võib kasutada võimaliku kahjumi katmiseks ja aktsiakapitali suurendamiseks. Kohustuslikku reservkapitali ei tohi välja maksta dividendidena.

Aruandeaastal püsis reservkapitali suurus muutumatuna 511 294 euro tasemel (samuti ka aastal 2016), mis on reservkapitali põhikirjaga ja õigusaktidega nõutav suurus.

Dividendid

(EUR)	2017	2016
Aruandeaastal väljakuulutatud	8 288 000	10 857 000
Aruandeaastal makstud	8 288 000	10 857 000
Makstud dividendid ühe aktsia kohta	16,21	21,23

Initsialiseeritud ainult identifitseerimiseks
 Initialed for the purpose of identification only
 Initsiaalid/initials   L.K.
 Kuupäev/date   28.03.18
 PricewaterhouseCoopers, Tallinn

LISA 11. Müügitulu põhitegevusest
Müügitulu teenuste lõikes

Teenuse liik (EUR)	2017	2016
Navigatsiooniteenus (EMTAK 52239), sh	26 401 239	27 036 561
<i>marsruudi navigatsiooniteenus</i>	24 643 947	25 602 876
<i>terminali navigatsiooniteenus</i>	1 757 292	1 433 685
Konsultatsiooniteenus (EMTAK 52239)	25 873	45 911
Kokku	26 427 112	27 082 472

LISA 12. Tööjõukulud

(EUR)	2017	2016
Tööjõukulud	8 374 470	7 578 926
Sotsiaalmaks ja töötuskindlustusmaks	2 826 807	2 558 380
Erisoodustused koos maksudega	277 636	280 277
Kokku	11 478 913	10 417 583

Sh. kajastuvad tööjõukuludes preemiaeraldise ja kaasnevate kohustuste pikaajalise osa ümberhindlus seoses raha ajaväärtuse arvestamisega -27 522 eurot (2016: -25 360 eurot, vt lisa 8). Ümberhindlusel kasutati juhatuse hinnanguna diskontomäär 4% aastas (2016: 4% aastas).

Töötajate keskmine arv aruandeaastal oli 194 (2016: 191).

LISA 13. Kaubad, toore, materjal ja teenused

(EUR)	2017	2016
Seadmete hooldekulud	864 347	698 157
Teenused	283 031	169 081
Meteoinformatsioon	264 888	243 409
Seadmete eksploatatsioonikulud	234 720	57 288
Kaubad, materjalid, energia	202 973	199 384
Kindlustuskulud*	146 221	236 385
Julgestuskulud	138 187	125 553
Kommunikatsioonikulud	100 594	98 065
Vahendid	33 565	38 417
KOKKU	2 268 526	1 865 739

* Kindlustuskuludest 92,10% (2016: 95%) moodustab 650 miljoni euro (2016: 650 miljoni euro) suuruse limiidiga vastutuskindlustuse lepingu eest makstud kindlustuspreemia.

LISA 14. Mitmesugused tegevuskulud

(EUR)	Lisa	2017	2016
Koolituskulud		595 564	344 739
Muud ärikulud		399 212	229 572
Lähetuskulud		399 078	334 895
Rendikulud	17	257 476	288 564
Hoonete, ruumide, rajatiste kor- rashoid		106 521	111 653
Transpordikulud		15 773	17 782
Töökeskonna kulud		7 503	8 344
KOKKU		1 781 127	1 335 549

LISA 15. Tulumaks

(EUR)	2017	2016
Aruandeaastal makstud dividen- did	8 288 000	10 857 000
Tulumaksumäär	20/80	20/80
Dividendide tulumaksu kulu	2 072 000	2 714 250

Ettevõtte kogu jaotamata kasum seisuga 31.12.2017 moodustas 10 667 056 eurot (31.12.2016: 12 757 374 eurot). Maksimaalne võimalik tulumaksukohustuse summa, mis võib kaasneda kogu jaotamata kasumi väljamaksmisel dividendidena, on 2 133 411 eurot, seega netodividendidena oleks võimalik välja maksta 8 533 645 eurot. Eelmisel aastal olid vastavad näitajad 2 551 475 eurot ning 10 205 899 eurot. Maksimaalse võimaliku tulumaksukohustuse arvestamisel on lähtutud eeldusest, et jaotatavate netodividendide ja 2018. aasta koondkasumiaruandes kajastatava dividendide tulumaksu kulu summa ei või ületada jaotuskõlblikku kasumit seisuga 31.12.2017.

Juhatuse poolt tehtud kasumi jaotamise ettepanek on kanda kogu 2017. aasta kasum eelmiste perioodide jaotamata kasumisse ning maksta eelnevate perioodide jaotamata kasumist dividende 3 747 000 eurot, millega kaasneb tulumaksukohustus summas 936 750 eurot. Otsuse kasumi jaotamise kohta teeb aktsionäride üldkoosolek, mistõttu seda ei ole kajastatud majandusaasta 2017 aruandes kohustusena.

LISA 16. Sihtfinantseerimine

(EUR)	2017	2016
Eelmise aasta lõpul	522 104	453 087
Juurde tulnud	1 102 746	185 873
Tulusse amortiseeritud	-313 027	-108 733
Tagastatud	-94 509	-8 123
Jooksva aasta lõpul	1 217 314	522 104
s.h.lühiajaline osa	423 615	136 802
sh pikaajaline osa	793 698	385 302

LISA 17. Rent

Ettevõtte rentnikuna

Ettevõttel on kasutusrendi lepingud sõlmitud transpordivahendite kasutamiseks. Vastavalt lepingute majanduslikule sisule on Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsis sõlmitud kõik sõidukite rendilepingud kajastatud kasutusrendina. Rendilepingute pikkuseks on 3-4 aastat. Ettevõttel puudub kohustus sõidukid rendiperioodi lõppedes välja osta. Kuigi ettevõttel on lepingujärgne õigus sõiduk rendiperioodil välja osta, ei ole seda praktiseeritud ning juhatus ei näe seda ette ka olemasolevate lepingute lõppemise korral. Rendimakseid transpordivahendite kasutamiseks tasuti aruandeperioodil 99 903 euro (2016: 90 232 euro) ulatuses. Muuhulgas kajastatakse aruandeperioodil rendikuluna (vt Lisa 14) andmeside teenuste renti summas 78 379 eurot (2016: 121 826 eurot) ning muude seadmete renti summas 79 194 eurot (2016: 76 506 eurot).

Tulevaste perioodide rendikulu mittekatkestatavatest lepingutest olemasolevate lepingute põhjal on kokku 264 823 eurot, sellest 2018. aastal 90 632 eurot ning aastatel 2019-2022 kokku 174 191 eurot.

Ettevõtte rendileandjana

Ettevõtte on turuhindadega kasutusrendile andnud oma tegevuses kasutatavaid põhivarade osasid (fiiberoptilised kiud, ruumid, kaablikanalisatsioonitoru jne). Rentimisest on ettevõtte saanud renditulu 10 625 eurot (2016: 10 447 eurot). Tulevaste perioodide renditulu mittekatkestatavatest lepingutest on ebaolulises mahus.

LISA 18. Tehingud seotud osapooltega

Ettevõtte aktsiad kuuluvad 100% Eesti Vabariigile. Ettevõtte aruande koostamisel on loetud seotud osapoolteks juhatuse ja nõukogu liikmeid ning muud ettevõtted, kelle üle nimetatud isikutel on oluline mõju. Samuti on loetud seotud osapoolteks kõik üksused, kus riigil on kontroll või valitsev mõju. Ettevõtte avalikustab tehingud riigi kontrolli või valitseva mõju all olevate lennundusettevõtetega.

Seotud osapool (EUR)	Aasta	Saldo aasta lõpul			
		Varad	Kohustused	Äritulud	Ärikulud
Riigi kontrolli või valitseva mõju all	2017	5 106	10 644	113 492	89 956
lennundusettevõtted	2016	10 257	11 927	129 111	89 332

Kõik tehingud seotud osapooltega on sooritatud turutingimustel ning nõuetes seotud osapooltega ei ole tehtud allahindlusi aruandepäeva võrdlusperioodil.

Aruandeaastal arvestati juhatuse liikmetele juhatuse liikme tasuna ja palgana 289 605 eurot (2016: 285 046 eurot). Nõukogu ja auditikomitee liikmetele arvestati aasta jooksul nõukogu liikme tasudena ning nõukogu juurde moodustatud auditikomitees osalemise eest kokku 29 756 eurot (2016: 28 277 eurot).

Vastavalt juhatuse liikmetega sõlmitud lepingutele on ettevõttel kohustus maksta kompensatsiooni sõltuvalt lepingu lõpetamise alustest kuni kolme kuu teenistustasu ulatuses. Kuna selle kohustuse realiseerumine ei ole tõenäoline, pole seda kajastatud.

LISA 19. Olulised raamatupidamishinnangud

Aastaruande koostamisel on kasutatud mitmeid raamatupidamishinnanguid ja eeldusi, mis mõjutavad aruandes kajastatud varasid ja kohustusi. Kuigi nimetatud hinnangud on tehtud juhtkonna parima teadmise kohaselt, ei pruugi need kokku langeda hilisema tegeliku tulemusega. Muudatusi juhtkonna hinnangutes kajastatakse muudatuse toimumise perioodi koondkasumiaruandes. Alljärgnevad hinnangud omavad suurimat mõju käesoleva raamatupidamise aastaruandes kajastatud finantsinformatsioonile.

Materiaalse ja immateriaalse põhivara kasuliku eluea hindamine

Materiaalse ja immateriaalse põhivara kasuliku eluea määramisel lähtutakse juhtkonna hinnangust vara tegeliku kasutamise perioodi kohta. Senine kogemus on näidanud, et varade tegelik kasutusaeg on mõnikord osutunud mõnevõrra pikemaks kui varade hinnanguline eluiga. Seisuga 31.12.2017 jääkväärtusega null kasutuses olevate põhivarade soetusmaksumus on kokku 7 259 641 eurot (31.12.2016: 7 779 998 eurot).

Kõikide varade amortisatsioonimäära muutmine ühe aasta võrra mõjutaks koondkasumit 317 tuhande euro võrra.

Aruandeperioodi jooksul oli vastu võetud otsus mitmete kasutuses olevate põhivara objektide välja vahetamiseks ning antud objektide osas oli rakendatud kiirendatud amortisatsiooniarvestus alates otsuse tegemise kuust 2017. Käesolev juhtkonna hinnangu muutus varade kasuliku eluea kohta on kajastatud aastaruandes edasiulatuvalt. Hinnangu muudatusena suurenes ettevõtte amortisatsioonikulu ning mõju perioodi koondkasumile on 52 294 eurot (31.12.2016: 281 456 eurot).

Materiaalse ja immateriaalse põhivara kaetava väärtuse hindamine

Juhtkond hindas võimalike põhivara ja lõpetamata investeeringute väärtuse langusele viitavate asjaolude esinemist ning leidis, et 2017. aasta jooksul ning pärast aruandeperioodi lõppu vara väärtuse võimalikule langemisele viitavate indikatsioonide pole esinenud ning seega vara kaetavat väärtust ei hinnatud (samadel põhjustel ei hinnatud vara kaetavat väärtust ka 2016. aastal).

Tingimuslike kohustuste hindamine

Potentsiaalsed maksurevisjonist tulenevad kohustused

Maksuhalduril on õigus kontrollida ettevõtte maksuarvestust kuni 5 aasta jooksul maksudeklaratsiooni esitamise tähtajast ning vigade tuvastamisel määrata täiendav maksusumma, intressid ning trahv. Ettevõtte juhtkonna hinnangul ei esine asjaolusid, mille tulemusena võiks maksuhaldur määrata ettevõttele olulise täiendava maksusumma.

Ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hindamine

Nõuete hindamisel lähtub juhatus parimast talle teadaolevast informatsioonist arvestades ajaloolist kogemust. Nõuded hinnatakse alla siis, kui mõistlikul alusel on põhjust eeldada, et ettevõtte ei saa tagasi kõiki nõuete esialgsete tingimuste kohaselt saadaolevaid summasid. Nõude väärtuse langusele viitavateks asjaoludeks loetakse võlgniku olulisi finantsraskusi, võlgniku pankroti või finantsilise ümberkorralduse tõenäosust ja maksete maksmata jätmist või maksmisega viivitamist. Täpsem info ebatõenäoliselt laekuvate nõuete osas on toodud Lisas 4.

Preemiaeraldiste koostamine ja diskonteerimine

Preemiaeraldiste kajastamisel finantsseisundi aruandes lähtutakse juhtkonna hinnangust eraldiste täitmiseks tõenäoliselt vajamineva summa ning eraldise realiseerumise aja kohta. Eraldis kajastatakse finantsseisundi aruandes summas, mis on juhtkonna hinnangu kohaselt aruandeperioodi lõpu seisuga vajalik eraldisega seotud kohustuse rahuldamiseks või üleandmiseks kolmandale osapoolle. Preemiarreservi ümberhindlusel kasutati juhatuse

hinnanguna diskontomäära 4% aastas (2016: 4% aastas). Täpsem info preemiaeraldiste osas on toodud Lisades 8 ja 12.

LISA 20. Finantsriskide juhtimine

Ettevõtte finantsriskide juhtimiseks on välja töötatud finantsriskide juhtimise kord, mis reguleerib järgmiste ettevõtte majandustegevusega seotud finantsriskide juhtimist: likviidsusrisk, krediidirisk, valuutarisk ja intressirisk. Riskijuhtimises ei ole võrreldes eelmiste perioodidega olulisi muutusi toimunud. Kapitali juhtimisel arvestatakse Vabariigi Valitsuse määrusi, millega iga-aastaselt määratakse kindlaks omanikule makstavate dividendide määr või summa. Ettevõtte finantsriskide juhtimisel on tähtsaimad eesmärgid tähtsuse järjekorras:

- likviidsus;
- kapitali säilimine;
- tulu teenimine.

Tuletisinstrumente tohib kasutada ainult riskide maandamiseks, kuid neid ei olnud ettevõttel aruande- ega võrdlusperioodil kasutatud.

Likviidsusrisk

Likviidsusrisk on risk, et ettevõtte ei suuda oma finantskohustusi täita rahavoo puudujäägi tõttu. Ettevõttel peab olema kolme tööpäeva jooksul rahana kasutatav vähemalt jooksva kuu väljaminekute suurune summa, arvestamata ühekordseid tavalisest oluliselt suuremaid väljaminekuid. Lühiajaliste tähtajaliste investeringute tegemisel peab olema tagatud likviidsus ka ühekordsete tavalisest oluliselt suuremate väljaminekute õigeaegseks tasumiseks. Likviidsusrisiki maandamiseks kasutab ettevõtte erinevaid finantseerimise allikaid, milleks on pangalaen, arvelduslaenu võimalus ning ostjate nõuete pidev monitooring.

Olemasolevate finantskohustuste lunastustähtajad järgnevatel aastatel lõikes on järgmised:

Seisuga 31.12.2017 (EUR)	kuni 6 kuud	6-12 kuud	1-2 aastat	2-5 aastat	üle 5 aasta	Diskon- teerimata rahavood kokku	Bilansili- ne väär- tus
Võlakohustused (Lisa 3; 7)	726 966	726 966	1 453 933	3 765 801	2 053 059	8 726 725	8 301 674
Võlad tarnijatele ja muud võlad (Lisa 3; 9)	2 476 456	0	0	0	0	2 476 456	0
Kokku	3 203 422	726 966	1 453 933	3 765 801	2 053 059	11 203 181	8 301 674

Seisuga 31.12.2016 (EUR)	kuni 6 kuud	6-12 kuud	1-2 aastat	2-5 aastat	üle 5 aasta	Diskon- teerimata rahavood kokku	Bilansili- ne väär- tus
Võlakohustused (Lisa 3; 7)	510 855	517 974	2 043 419	2 469 131		0	5 541 379
Võlad tarnijatele ja muud võlad (Lisa 3; 9)	1 616 474	0	0	0		0	1 616 474
Kokku	2 127 329	517 974	2 043 419	2 469 131		0	6 898 029

Olenemata lühiajaliste kohustuste suurenemisest ja käibevara vähenemisest, hindab ettevõtte juhtkond pikas perspektiivis likviidsusriski bilansipäeva seisuga mõistlikuks. Täiendavat informatsiooni maksetähtaegade osas on toodud lisades 7-9.

Krediidirisk

Ettevõtte krediidirisk sisaldab võimalikku kahju, mis tekib äripartnerite suutmatusest täita oma kohustusi.

Ettevõtte kasutab krediidiriski juhtimiseks reitinguagentuuride Moody's ja Standard&Poor's reitinguid. Ettevõtte raha paigutamiseks erinevatesse võlainstrumentidesse on kehtestatud kindlad kriteeriumid emitendi valiku tegemiseks ja mahupiirangud (kogurisk ühe emitendi suhtes võib ulatuda maksimaalselt 60%-ni ettevõtte rahalistest vahenditest), samuti on määratletud lubatavad investeerimispiirkonnad (Eesti ja OECD liikmesriigid).

Aruandeperioodi lõpu seisuga ei olnud ettevõttel teada olulisi suuremaid riske seoses ostjalt laekumata arvetega (välja arvatud summade osas, mis on kantud ebatõenäoliselt laekuvateks arveteks).

Krediidiriski madala taseme ostjatega arveldamisel tagab õigusaktides ettevõttele antud õigus mitte osutada navigatsiooniteenust klientidele, kes on tarbitud teenuse eest võlgu. Navigatsiooniteenus on oma iseloomult lennufirmadele nende äritegevuses eluliselt vajalik, kuna ilma teenust kasutamata ei ole võimalik lennata. Nõuetest seisuga 31.12.2017 on tähtajaks tasumata 405 258 eurot (31.12.2016: 741 460 eurot), millest rohkem kui ühe kuu maksetähtaja ületanud nõuded moodustavad 118 066 eurot (31.12.2016: 121 975 eurot). Aastaruande koostamise hetkeks on laekunud 99% aasta lõpu seisuga üleval olevatest nõuetest. Laekumata nõuete summa osa on kokku 118 tuh eurot, millest 91 tuh eurot on nõuded AS Estonian Air vastu, mis on kantud ebatõenäolisteks (rohkem infot kliendi kohta lisas 18). Seega ei eksisteeri nõuete osas juhtkonna hinnangul bilansipäeva seisuga olulist krediidiriski.

Kogu krediidiriski väljendav nõuete ja deposiitide summa on 5 803 211 eurot (2016: 7 408 319 eurot, vt. lisad 2-5).

Arvelduskontode jaotus erinevate krediidireitingutega pankade vahel

(EUR)	31.12.2017	31.12.2016
Pankades, mis omavad Moody's krediidireitingut Aa3	1 260 700	4 529 345
Krediidiriskile avatud summa arvelduskontodest kokku (Lisa 2)	1 260 700	4 529 345

Tururisk

Tururiski alla kuuluvad valuuta ja intressirisk.

Valuutarisk

Valuutarisk on risk, et finantsinstrumentide õiglane väärtus või rahavood kõiguvad tulevikus vahetuskursi muutuste tõttu. Ettevõtte olulisem arveldusvaluuta on euro, mistõttu ei hinda ettevõtte valuutariski oluliseks. Varadest ja kohustustest tulenevad valuutariskid tuleb maandada, kui avatud netopositsioon samas valuutas ületab 63,9 tuhat eurot. Ettevõttel ei olnud aruandeperioodi ja ka eelneva perioodi lõpu seisuga olulisi avatud välisvaluuta positsioone. Valuutariski vältimiseks toimub arvete väljastamine müügitulu osas eurodes.

Intressirisk

Intressimäära risk on risk, et finantsinstrumentide õiglane väärtus või rahavood kõiguvad tulevikus turu intressimäära muutuste tõttu. Rahavoogude intressimäära risk tekib ettevõtte ujuva intressimääraga võlakohustustest ning seisneb ohus, et finantskulud suurenevad, kui intressimäärad tõusevad. Ettevõtte kohustused on fikseeritud intressimääraga. Varade

intressirisk lühiajaliste rahapaigutuste osas on maandatud ettevõtte kavatsusega hoida soetatud finantsvarad nende lunastustähtajani. Intressiriski võtmine on lubatud investeerimisel rahaturufondidesse, millesse investeerimiseks on seatud mahulised piirangud.

Kapitali juhtimine

Ettevõtte haldab kapitalina kogu omakapitali. Ettevõtte peamiseks eesmärgiks kapitali juhtimisel on tagada ettevõtte jätkusuutlikkus. Omaniku poolt on seatud eesmärgiks hoida omakapitali osakaal varadest vahemikus 40-45. Otsused võõrkapitali kaasamise osas tehakse rahavoogude prognoosi alusel. Ettevõtte kõik aktsiad kuuluvad riigile. Otsused dividendide maksmise kohta tehakse omaniku poolt võttes arvesse ettevõtte majandustulemusi, arenguplaane aga ka majanduskeskkonna arengut Eestis ja sihtturgudel. Kapitali haldamise eesmärgina võrreldakse tegelikku omakapitali tootlikkust eesmärgiks seatuga: 2017. nagu ka 2016. aastal loeb ettevõtte juhatuse eesmärgid täidetuks.

Õiglane väärtus

Avalikustamise eesmärgil leitakse õiglane väärtus tulevaste lepinguliste rahavoogude diskonteerimisel turu intressimääraga, mis on kättesaadav ettevõtte sarnastele finantsinstrumentidele. Ettevõtte juhatuse hinnangul ei erine finantsseisundi aruandes korrigeeritud soetusmaksumuses kajastatud finantsvarade ja -kohustuste (vt ka lisa 3) bilansilised väärtused 31.12.2017 ja 31.12.2016 seisuga oluliselt nende õiglasest väärtusest, kuna need tasutakse 12 kuu jooksul arvestatuna bilansi kuupäevast. Samuti ei erine pikaajaliste laenude ja võlakohustuste õiglasest väärtused oluliselt nende bilansilisest väärtusest, kuna nende intressimäärad vastavad turul kehtivatele intressimääradele.

LISA 21. Negatiivne käibekapital

Ettevõtte käibekapital on seisuga 31.12.2017 negatiivne summas 688 696 eurot. Ettevõttel on võimalik taotleda arvelduskrediiti, mida sisuliselt võib lugeda likviidsete varade hulka. Seega formaalselt negatiivne käibekapital juhtkonna hinnangul lühiajaliste kohustuste täitmisel probleeme ei põhjusta.

SÕLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE

Lennuliiklusteeninduse AS-i aktsionärile

Meie arvamus

Meie arvates kajastab raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistes osades õiglaselt Lennuliiklusteeninduse AS-i (Ettevõtte) finantsseisundit seisuga 31. detsember 2017 ning sellel kuupäeval lõppenud majandusaasta finantstulemust ja rahavoogusid kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt.

Meie poolt auditeeritud Ettevõtte raamatupidamise aastaaruanne sisaldab:

- finantsseisundi aruannet seisuga 31. detsember 2017;
- koondkasumiaruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kohta;
- rahavoogude aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kohta;
- omakapitali muutuste aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kohta; ja
- raamatupidamise aastaaruande lisasid, mis sisaldavad oluliste arvestuspõhimõtete kokkuvõtet ja muud selgitavat infot.

Arvamuse alus

Viisime auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimisstandarditega (ISA-d). Meie kohustused vastavalt nendele standarditele on täiendavalt kirjeldatud meie aruande osas „Audiitori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga“.

Usume, et kogutud auditi tõendusmaterjal on piisav ja asjakohane meie arvamuse avaldamiseks.

Oleme Ettevõttest sõltumatud kooskõlas Rahvusvaheliste Arvestusekspertide Eetikakoodeksite Nõukogu (IESBA) poolt välja antud kutseliste arvestusekspertide eetikakoodeksiga (IESBA koodeks) ja Eesti Vabariigi audiitortegevuse seaduses sätestatud eetikanõuetega. Oleme täitnud oma muud eetikaalased kohustused vastavalt IESBA koodeksile ja Eesti Vabariigi audiitortegevuse seaduse eetikanõuetele.

Muu informatsioon

Juhatus vastutab muu informatsiooni eest, mis sisaldub majandusaasta aruandes lisaks raamatupidamise aastaaruandele ja meie audiitori aruandele.

Meie arvamus raamatupidamise aastaaruande kohta ei hõlma muud informatsiooni ja me ei avalda muu informatsiooni kohta kindlustandvat arvamust.

Raamatupidamise aastaaruande auditeerimise käigus on meie kohustus lugeda muud informatsiooni ja kaaluda seda tehes, kas muu informatsioon sisaldab olulisi vasturääkivusi raamatupidamise aruandega või meie poolt auditi käigus saadud teadmistega või tundub muul viisil olevat oluliselt väärkajastatud. Kui me teeme tehtud töö põhjal järelduse, et muu informatsioon on oluliselt väärkajastatud, oleme kohustatud selle info oma aruandes välja tooma. Meil ei ole sellega seoses midagi välja tuua.

Juhatus ja nende, kelle ülesandeks on Ettevõtte valitsemine, kohustused seoses raamatupidamise aastaaruandega

Juhatus vastutab raamatupidamise aastaaruande koostamise ja õiglase esitamise eest kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt, ja sellise sisekontrollisüsteemi rakendamise eest, nagu juhatus peab vajalikuks, võimaldamaks pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta raamatupidamise aastaaruande koostamist.

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on juhatus kohustatud hindama Ettevõtte jätkusuutlikkust, avalikustama vajadusel infot tegevuse jätkuvusega seotud asjaolude kohta ja kasutama tegevuse jätkuvuse printsiipi, välja arvatud juhul, kui juhatus kavatses Ettevõtte likvideerida või tegevuse lõpetada või tal puudub realistlik alternatiiv eelnimetatud tegevustele.

Need, kelle ülesandeks on valitsemine, vastutavad Ettevõtte finantsaruandlusprotsessi üle järelevalve teostamise eest.

Audiitori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga

Meie eesmärk on saada põhjendatud kindlus selle kohta, kas raamatupidamise aastaaruanne tervikuna on pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta, ja anda välja audiitori aruanne, mis sisaldab meie arvamust. Kuigi põhjendatud kindlus on kõrgetasemeline kindlus, ei anna ISA-dega kooskõlas läbiviidud audit garantiid, et oluline väärkajastamine alati avastatakse. Väärkajastamised võivad tuleneda pettusest või veast ja neid peetakse oluliseks siis, kui võib põhjendatult eeldada, et need võivad kas üksikult või koos mõjutada kasutajate poolt raamatupidamise aastaaruande alusel tehtavaid majanduslikke otsuseid.

Kooskõlas ISA-dega läbiviidud auditi käigus kasutame me kutsealast otsustust ja säilitame kutsealase skeptitsismi. Samuti me:

- tuvastame ja hindame riske, et raamatupidamise aastaaruandes võib olla olulisi väärkajastamisi tulenevalt pettusest või veast, kavandame ja teostame auditiprotseduure vastavalt tuvastatud riskidele ning kogume piisava ja asjakohase auditi tõendusmaterjali meie arvamuse avaldamiseks. Pettusest tuleneva olulise väärkajastamise mitteavastamise risk on suurem kui veast tuleneva väärkajastamise puhul, sest pettus võib tähendada varjatud kokkuleppeid, võltsimist, tahtlikku tegevusetust, väärarvamuste tegemist või sisekontrollisüsteemi eiramist;
- omandame arusaama auditi kontekstis asjakohasest sisekontrollisüsteemist, selleks, et kujundada auditiprotseduure sobivalt antud olukorrale, kuid mitte selleks, et avaldada arvamust Ettevõtte sisekontrollisüsteemi tõhususe kohta;
- hindame kasutatud arvestuspõhimõtete asjakohasust ning juhatuse poolt tehtud raamatupidamislike hinnangute ja nende kohta avalikustatud info põhjendatust;
- otsustame, kas juhatuse poolt kasutatud tegevuse jätkuvuse printsiip on asjakohane ning kas kogutud auditi tõendusmaterjali põhjal on olulist ebakindlust põhjustavaid sündmusi või tingimusi, mis võivad tekitada märkimisväärset kahtlust Ettevõtte jätkusuutlikkuses. Kui me järeldame, et eksisteerib oluline ebakindlus, oleme kohustatud oma audiitori aruandes juhtima tähelepanu infore, mis on selle kohta avalikustatud raamatupidamise aastaaruandes, või kui avalikustatud info on ebapiisav, siis modifitseerima oma arvamust. Meie järeldused tuginevad audiitori aruande kuupäevani kogutud auditi tõendusmaterjalil. Tulevased sündmused või tingimused võivad siiski põhjustada Ettevõtte tegevuse jätkumise lõppemist;
- hindame raamatupidamise aastaaruande üldist esitusviisi, struktuuri ja sisu, sealhulgas avalikustatud informatsiooni, ning seda, kas raamatupidamise aastaaruanne esitab toimunud tehinguid ja sündmusi viisil, millega saavutatakse õiglase esitusviisi.

Me vahetame infot nendega, kelle ülesandeks on Ettevõtte valitsemine, muu hulgas auditi planeeritud ulatuse ja ajastuse ning oluliste auditi tähelepanekute kohta, sealhulgas auditi käigus tuvastatud oluliste sisekontrollisüsteemi puuduste kohta.

AS PricewaterhouseCoopers

A handwritten signature in blue ink, which appears to read 'Janno Hermanson', is written over a horizontal line.

Janno Hermanson
Vandeaudiitor, litsents nr 570

28. märts 2018

Juhatus ja nõukogu kinnitus majandusaasta aruandele

Juhatus on koostanud 2017. aasta tegevusaruande ja raamatupidamise aastaaruande. Nõukogu on juhatuse poolt koostatud majandusaasta aruande, mis koosneb tegevusaruandest ja raamatupidamise aastaaruandest, läbi vaadanud ja aktsionäride üldkoosolekule esitamiseks heaks kiitnud.

Käesolevaga kinnitame Lennuliiklusteeninduse AS 2017. majandusaasta aruandes esitatud andmete õigsust.

Tanel Rautits Juhatusesi- mees	<u>23/03</u> 2018	Viljar Arakas Nõukogu esi- mees	<u>23/03</u> 2018
Mati Tarlap Juhatuseliige	<u>23/03</u> 2018	Riina Varts Nõukogu liige	<u>23.03</u> 2018
Üllar Salumäe Juhatuseliige	<u>23/03</u> 2018	Kaupo Raag Nõukogu liige	<u>23.03</u> 2018
		Ando Leppiman Nõukogu liige	<u>23.03</u> 2018

Kasumi jaotamise ettepanek

Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsi 2017. majandusaasta puhaskasum on 6 197 682 eurot.

Võttes arvesse, et Riigivaraseaduse § 77 kohaselt kinnitab riigile kuuluva äriühingu maksitava dividendisumma Vabariigi Valitsus ja lähtudes 2018. aasta riigieelarve seaduse koostamisel kasutatud oodatavast dividendiprognosist teeb juhatus üldkoosolekule ettepaneku jaotada Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsi vaba omakapital alljärgnevalt:

- kanda 2017. majandusaasta kasum 6 197 682 eurot eelmiste aastate jaotamata kasumiks;
- maksta eelmiste aastate jaotamata kasumi arvel dividendidena välja 3 747 000 eurot.

Makstes omanikule 3 747 000 eurot dividende tekib ettevõttel tulumaksu kohustus 936 750 ulatuses, mis kajastub 2018. majandusaasta koondkasumiaruandes.

Tanel Rautits
Juhatusesimees

Mati Tarlap
Juhatuseliige

Üllar Salumäe
Juhatuseliige

INDEPENDENT AUDITOR'S REPORT

(Translation of the Estonian original)*

To the Shareholder of Lennuliiklusteeninduse AS

Our opinion

In our opinion, the financial statements present fairly, in all material respects, the financial position of Lennuliiklusteeninduse AS (the Company) as at 31 December 2017, and its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with International Financial Reporting Standards as adopted by the European Union.

We audited the Company's financial statements that comprise:

- the statement of financial position as at 31 December 2017;
- the statement of comprehensive income for the year then ended;
- the cash flow statement for the year then ended;
- the statement of changes in equity for the year then ended; and
- the notes to the financial statements, which include a summary of significant accounting policies and other explanatory information.

Basis for opinion

We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing (ISAs). Our responsibilities under those standards are further described in the *Auditor's responsibilities for the audit of the financial statements* section of our report.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

We are independent of the Company in accordance with the International Ethics Standards Board for Accountants' Code of Ethics for Professional Accountants (IESBA Code) and the ethical requirements of the Auditors Activities Act of the Republic of Estonia. We have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with the IESBA Code and the ethical requirements of the Auditors Activities Act of the Republic of Estonia.

Other information

The Management Board is responsible for the other information contained in the annual report in addition to the financial statements and our auditor's report thereon.

Our opinion on the financial statements does not cover the other information and we do not express any form of assurance conclusion thereon.

In connection with our audit of the financial statements, our responsibility is to read the other information identified above and, in doing so, consider whether the other information is materially inconsistent with the financial statements or our knowledge obtained in the audit, or otherwise appears to be materially misstated. If, based on the work we have performed, we conclude that there is a material misstatement of this other information, we are required to report that fact. We have nothing to report in this regard.

Responsibilities of the Management Board and those charged with governance for the financial statements

The Management Board is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with International Financial Reporting Standards as adopted by the European Union and for such internal control as the Management Board determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, the Management Board is responsible for assessing the Company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless the Management Board either intends to liquidate the Company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

Auditor's responsibilities for the audit of the financial statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with ISAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with ISAs, we exercise professional judgment and maintain professional scepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.
- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Company's internal control.

- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by the Management Board.
- Conclude on the appropriateness of the Management Board's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the Company to cease to continue as a going concern.
- Evaluate the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

AS PricewaterhouseCoopers

/signed/

Janno Hermanson
Auditor's certificate no.570

28 March 2018

---

* This version of our report is a translation from the original, which was prepared in Estonian. All possible care has been taken to ensure that the translation is an accurate representation of the original. However, in all matters of interpretation of information, views or opinions, the original language version of our report takes precedence over this translation.

This independent auditor's report (translation of the Estonian original) should only be used with an annual report initialled for identification purposes by AS PricewaterhouseCoopers.